

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE CİNSİYET
ROLLERİNİN YÜKLEME BİÇİMİNİ YORDAYICI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miray ÖZER TOĞUŞLU

**TOKAT
Aralık, 2014**

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE CİNSİYET
ROLLERİNİN YÜKLEME BİÇİMİNİ YORDAYICI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miray ÖZER TOĞUŞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

**TOKAT
Aralık, 2014**

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 29/12/2014

Miray ÖZER TOĞUŞLU

İmza

JÜRİ ONAY SAYFASI

EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE CİNSİYET ROLLERİNİN YÜKLEME BİÇİMİNİ YORDAYICI ROLÜ

Yukarıda başlığı verilen Yüksek Lisans/Doktora tezi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 24/12/2014 tarih ve 44/08 sayılı yazısı ile 29/12/2014 tarihinde toplanan jüri tarafından kabul edilerek başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Doç. Dr. Recep KOÇAK

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

Üye: Yrd. Doç. Dr. İsa TAK

İmza

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. Adem İŞCAN

ÖNSÖZ

Toplumsal bir olgu olan evlilik kurumunun dinamikleri hakkında bilgi edinilmesi hem toplumun beklentilerinin hem de bireylerin geçmiş yaşantılarının bilinmesini gerekli kılmaktadır. Bu araştırmada bireylerin eşlerinin davranışları hakkında getirdikleri açıklamalar, çocukluk yaşantılarıyla ilişkili olan bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolü beklentileri bağlamında incelenmiştir. Ayrıca evli kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri ve davranışlara getirdikleri açıklamalar (yükleme) bakımından farklı özellikler gösterip göstermedikleri ele alınmıştır.

Miray ÖZER TOĞUŞLU

TEŞEKKÜR

Yoğun ve uzun bir sürecin sonuna gelmiş olmanın mutluluğuyla kaleme alıyorum bu bölümü. İstediğim gibi gitmeyen şeyler olsa da bu süreçten bana kalan güzel yanları hatırlatan insanlara teşekkürlerimi belirtmek istiyorum.

Öncelikle verdiği yardım ve destek için tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN'e, değerli yüksek lisans hocam Doç. Dr. Recep KOÇAK' a ve jüri üyelerinden Yrd. Doç. Dr. İsa TAK'a, bu alanı bana sevdiren, hem kişilik hem de öğreticilik yönüyle örnek aldığım, lisans hocam Yrd. Doç. Dr. Baki DUY'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma konumun bu güne gelebilmesinde beni doğru zamanda cesaretlendiren Öğr. Gör. Zafer KİRAZ'a, çalışmama gösterdikleri ilgiden dolayı Malatya Valiliği'ne ve tüm katılımcı çiftlere teşekkürlerimi iletiyorum.

Gerek eğitimimle ilgili verdiği destek, gerek veri toplama sürecinde yaptığı yardımla yükümü hafifleten babam Fikret ÖZER'e, dualarıyla bana güç veren annem Nilgün ENGÜR'e, benim için ellerinden gelen yardımı sunan ablam Mehtap AKBULUT'a, arkadaşlarım Alev ERKAN'a,

Ve tabi ki “olumsuz yüklemelerime” pozitifliğiyle yaklaşan, sevgisini ve desteğini her anlamda sunan, “güvenli limanım” eşim Dr. Gökhan TOĞUŞLU'ya içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Miray ÖZER TOĞUŞLU

ÖZET

EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE CİNSİYET ROLLERİNİN YÜKLEME BİÇİMİNİ YORDAYICI ROLÜ

Özer Toğuşlu, Miray

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Rukiye Şahin

Aralık 2014, xi + 72 sayfa

Bu çalışmanın amacı evli bireylerin bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin, yüklemeleri ne derecede yordadığını incelemektir. Ayrıca bağlanma stilleri ve yüklemelerin cinsiyetlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama metodu kullanılarak yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Malatya’da yaşayan evli çiftler oluşturmaktadır. Bu çalışma Malatya ilinde çeşitli devlet ve özel kurumlarda çalışan veya herhangi bir işte çalışmayan 200 evli çift üzerinde yapılmıştır.

Yüklemeleri belirlemek için İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ), bağlanma stillerini belirlemek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), cinsiyet rollerini belirlemek için BEM Cinsiyet Roller Envanteri kullanılmıştır (BCRE). Veri SPSS 20.0 programı ile analiz edilmiştir. Veri analizinde aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistikler, çok değişkenli regresyon analizi ve bağımsız örneklem t testi gibi anlam çıkarıcı analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmada bağlanma stilleri ve cinsiyet rolleri bağımsız değişken, yüklemeler bağımlı değişken olarak belirlenmiş ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama durumu çoklu doğrusal regresyon yöntemiyle belirlenmiştir. Regresyon analizi sonuçlarına göre bağlanma stillerinden sadece “kaygılı bağlanma” stilinin yüklemeleri anlamlı ve pozitif olarak yordadığı, toplumsal cinsiyet rollerinden “kadını” cinsiyet rolünün yüklemeleri anlamlı ve negatif olarak yordadığı bulunmuştur. Kaçınmalı bağlanma ve erkeksiliğin, yüklemelerin anlamlı bir yordayıcısı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ayrıca bağlanma stillerinin evli kadın ve evli erkeklerde cinsiyete göre farklılaşmadığı, yüklemelerden suçlama alt boyutunun anlamlı olarak kadınlarda yüksek olduğu, diğer yükleme boyutlarının evli kadın ve evli erkekler arasında anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yüklemeler, Bağlanma, Cinsiyet Roller, Evli Bireyler

ABSTRACT

THE PREDICTIVE ROLE OF ATTACHMENT STYLES AND GENDER ROLES ON ATTRIBUTIONAL STYLE OF MARRIED INDIVIDUALS

Özer Toğuslu, Miray

Master, Guidance and Psychological Counseling Program

Advisor: Asst. Prof. Dr. Rukiye ŞAHİN

December 2014, xi + 72 sayfa

The purpose of this study was to examine the predictive power of attachment styles and gender roles of married females and males on attributions. In addition, whether the attachment styles and attributions differed in terms of the gender was investigated. The research is a descriptive study using relational screening method. The participants of the study were Turkish married couples in Malatya province. This research was carried out with 200 married couples who work various government and private institutions or don't have a job in Malatya.

The Relationship Attribution Measure (RAM) is used to determine the attributions, Experiences in Close Relationships Inventory (ECR) is used to determine the attachment styles, BEM Sex Role Inventory (BSRI) is used to determine the gender roles. Data was analyzed using SPSS 20.0 software. In the analysis of data, descriptive statistics such as mean and standard deviation and meaning extractor analyses such as multiple linear regression analysis and independent samples t test were conducted.

In the research, attachment styles and gender roles were determined as independent variables, attributions was determined as the dependent variable and the predictive power of independent variables on dependent variable was determined by multiple linear regression method. According to the regression analysis results, only "anxious attachment" style in attachment styles has been found to be positive and significant predictor of attributions. "femininity" in the social gender roles, has been found to be negative and significant predictor. Avoidant attachment style and masculinity were not significant predictors of attributions.

In addition, it was determined that the attachment styles didn't differ in terms of the gender in married males and females, blame subscale of the attributions was found to be significantly higher in females and other attribution styles has not been found to differ significantly in married females and males.

Keywords: Attributions, Attachment, Gender Roles, Married Individuals

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	ii
ÖNSÖZ.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Sayıtları.....	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
Yükleme (Atıf) Kuramı	7
Heider'in Naif Psikolojisi	7
Uyuşan Çıkarsamalar Kuramı.....	8
Kelley'nin Kuramı	10
Evlilikte Yüklemeler.....	12
Bağlanma Kuramı	13
İçsel İşleyen (Zihinsel) Modeller	14
Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı ve Stilleri	15
Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma.....	15
Yetişkinlik Döneminde Bağlanma.....	16
Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Gelişimi.....	19
İlgili Araştırmalar	22
Yüklemeler İle İlgili Araştırmalar	22
Bağlanma Stilleri İle İlgili Araştırmalar	24
Cinsiyet Rollerini İle İlgili Yapılan Araştırmalar	26
BÖLÜM III	30

YÖNTEM.....	30
Araştırma Modeli	30
Evren ve Çalışma Grubu	30
Ölçme Araçları.....	32
İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)	32
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE).....	33
Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri (BCRE)	34
Kişisel Bilgi Formu	36
Veri Toplama Süreci	36
Verilerin Çözümlemesi	36
BÖLÜM IV	37
BULGULAR	37
Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler	37
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	37
Independent Samples (Bağımsız Örneklem) T -Testi Sonuçları.....	42
BÖLÜM V	45
TARTIŞMA	45
Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Rollerinin Yüklemleri Ne Derece Yordadığına Dair Bulguların Tartışılması.....	45
Yüklemlerin Evli Bireylerde Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	49
Bağlanma Stillерinin Evli Bireylerde Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması	47
BÖLÜM VI	50
SONUÇ VE ÖNERİLER	50
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	50
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	51
KAYNAKÇA	52
EKLER	63
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	63
Ek-2: İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)	64
Ek-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	68
Ek-4: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri	70
Ek-5: İzin Belgesi	71
ÖZGEÇMİŞ	72

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	31
Tablo 2. Katılımcıların İlişkilerde Yükleme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri'nden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri	37
Tablo 3. Ölçeklerden Alınan Toplam Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri Matrisi	40
Tablo 4. Cinsiyet Rollerini ve YİYE Boyutları İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları (Yükleme Bağımlı Değerşken)	41
Tablo 5. Cinsiyet Değerşkenine Göre İYÖ Alt Boyutlarına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları	43
Tablo 6. Cinsiyet Değerşkenine Göre YİYE Boyutlarına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları...	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Jones ve Davis'in içsel ve dışsal yükleme koşulları.....	10
Şekil 2. Kelley'nin kovaryasyon modeli (Hogg ve Voughan, 2006; s. 109).....	12
Şekil 3. Dörtlü Bağlanma Modeli temel bağlanma boyutları ve stilleri (Bartholomew ve Horowitz, 1991)	17
Şekil 4. Yüklemlerin bağımsız değişkenlerle ilişkileri için normallik ve doğrusallık varsayım analizi grafikleri.....	39

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıltıları (varsayımlar), sınırlılıkları ve tanımlara yer verilecektir.

Problem Durumu

Evlilik toplumun temel birimi olan aileyi (TC Anayasa, madde 41) meşru temellere oturtan (Doğan, 2009), insan yaşamında gelişen anlamlı kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilir (Tutarel-Kışlak, 1997). Toplumsal hayatın içeriği buna göre kurgulanmıştır. İnsanın toplumsal yaşama entegre olabilmesinde evlilik ve aile kavramlarının önemi de kaynağını buradan almaktadır. Kağıtçıbaşı'na (1981) göre gözlemciler evliliğin sosyal ve ekonomik bağların ortaya çıkması ve güçlenmesi bakımından işlevsel bir önemi olduğuna dair ortak bir kanıya ulaşmışlardır.

Evlilik, ailenin kurulması ve sürdürülmesi, belli ihtiyaçlarının karşılanmasında kadın ve erkeği bir araya getiren kültürel bir olgudur ve zaman içinde toplumsal, kültürel değişimler göstermektedir (Çelenoğlu, 2011). Bu değişkenlik evlilikte eşler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını önemli hale getirmektedir.

Kişiler arası ilişkileri açıklamada yükleme kuramı en fazla üzerinde durulan konulardan biri olmuştur (Curun, 2006). İnsanlar olayların nedenlerini anlamak isterler (Kelley, 1973). Böylece yaşadıkları dünyayı anlamaya ve olayların gelecekte tekrar edip etmeyeceğini yordamaya çalışırlar (Heider, 1958; akt. Kağıtçıbaşı, 2004). Sosyal psikologlar evlilikte eşler arasındaki iletişimde yükleme kuramını, 1980'lerden itibaren bilişsel ve davranışçı teori temelinde ele almaya başlamışlardır (Johnson ve ark., 2004; akt. Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Tutarel-Kışlak, 1999b). Bunun nedeninin bilişsel ve davranışsal öğelerin evliliğin niteliğini daha fazla açıklaması olduğu ileri sürülmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Bilişsel bağlamda eşlerin olaylar karşısında birbirlerinin davranışlarına yaptıkları yüklemeler araştırmalara konu olmuştur (Fincham, 2001; akt. Fincham, 2003). Eşlerin evliliklerindeki olaylarla ilgili yaptıkları açıklamalar ve yüklemelerle, evliliğin niteliği hakkında bilgi sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, evlilik doyumu ve yüklemeler arasındaki ilişkiler incelenirken uyumlu ve uyumsuz çiftlerin eş davranışına farklı yüklemeler yaptıkları, nedensellik yüklemesinin

yanında sorumluluk yüklemelerinin de evlilikteki önemi belirlenmiş durumdadır (Fincham ve O’Leary, 1983, Tutarel-Kışlak, Çavuşoğlu, 2006).

Evlilik ilişkisini yakından ilgilendiren bir diğer etken bağlanma stilleridir (Mikulincer ve Shaver, 2005; Sığırcı, 2010; Solmuş, 2003). Bağlanma kuramına göre insanlar yaşamın ilk yıllarında kendisine bakım veren kişiyle (anne ya da bakıcı) geliştirdiği ilişkideki güven duygusunu içselleştirmekte ve diğer ilişkilerinde de bu yapıya göre davranmaktadır (Bowlby, 1973). Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma yaklaşımı temel alarak yetişkinlikteki romantik ilişkilerin açıklanabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu araştırmacılara göre, bireyler bebeklik ya da çocukluk döneminde ebeveyn ile kurulan bağlanmanın bir benzerini, yetişkinlikte eşleriyle kurdukları romantik ilişkide sergilerler. Bu bulgu, yetişkin bağlanma örüntülerinin temelinin çocukluk yaşantılarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Yükleme kuramı yakın ilişkilerdeki yükleme mekanizmasının nasıl çalıştığını açıklamak için “bağlamsal model” den faydalanmaktadır (Bradbury ve Fincham, 1988). İlişkilerde yüklemeleri belirleyen, ilişkiye dair bilişsel temsiller, kişilik özellikleri, inançlar ve beklentilerdir (Bradbury ve Fincham, 1988). Bağlamsal modele göre yakın bağlam; kişinin davranışa karşı olaya özgü duygu ve düşünceleridir ve yüklemeler bu nedenle “yakın bağlam”ın bir elemanı olarak değerlendirilmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988). Bağlanma kuramı ise kişinin kendisine ve diğerlerine karşı beklentilerini, inançlarını, tutumlarını, geleceğe dair varsayımlarını, geçmiş yaşantılarından edindiği deneyimleriyle organize ederek oluşturduğunu kabul eden bir çerçeve sunmaktadır (Okşak, 2004). İçsel İşleyen Modeller adı verilen bu bilişsel şemalar, kişinin erken çocukluk döneminde bakım veren kişiyle kurduğu ilişkinin, gelecekte kuracağı yakın ilişkilerin biçimlenmesinde ve davranışlarının belirlenmesinde önemli rol oynamakta olduğunu kabul etmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). İçsel İşleyen Modeller bu sebeple yakın ilişkilerde çiftlerin eş davranışına yaptıkları yüklemeleri yordayan faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Nitekim bu bulguyu destekleyen çalışmalar bu yargıyı kuvvetlendirmiştir. Olumsuz benlik modeli eş davranışına daha fazla olumsuz yükleme yapılmasına neden olmaktadır (Okşak, 2004).

Bağlanma-yükleme ilişkisinin anlamlı bulunmadığı çalışmalar (Sümer ve Cozzarelli, 2004; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006) ilgili alan yazında ölçme aracı ve

araştırma deseni gibi nedenlerle açıklanmaktadır (Okşak, 2004). Bu nedenle bu araştırmada ölçme aracının yakın ilişkileri açıklıyor olmasına dikkat edilmiştir.

Yukarıda sözü edilen bağlamsal model evlilik ilişkisi konusunda “uzak bağlam” unsurlarına da değinmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988). Bu araştırma kapsamında ele alınan toplumsal cinsiyet rolü değişkeni görece kalıcı kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerini içerdiği için evlilikle ilgili olduğu düşünülen bir değişkendir (Curun, 2006). Kişiler sosyalizasyon süreci içerisinde kadın ve erkeklere yönelik temel bir bakış açısı kazanır; kendine ve çevresindeki diğer kadın ve erkeklere yönelik temel değerlendirmelerinde bu bakış açılarını kullanmayı öğrenirler (Damarlı, 2006). Curun (2006) tarafından yapılan araştırmada cinsiyet rollerinin evlilikte çatışmaya girme ve çatışma çözme durumlarının toplumsal cinsiyet rollerine göre açıklandığı, eş davranışının cinsiyet rollerine ve kültürel faktörlere bağlanabileceği bulunmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin evli bireylerin eşlerinin davranışlarına dair yaptıkları yüklemeleri yordama gücünü belirlemektir. Ayrıca evli kadın ve erkeklerin bağlanma stili ve yükleme biçimlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi de amaçlanmaktadır.

Araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

1. Cinsiyet rolünün ve bağlanma stilinin birlikte evli bireylerin eşlerinin davranışlarına dair yaptıkları yüklemeleri yordama gücü nedir?
2. Evli bireylerde eş davranışlarına dair yapılan yüklemeler cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerde bağlanma stilleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Evlilik bireyin hayatında meydana gelen önemli bir değişim olduğundan, eşlerin ilişkilerinin kalitesi, yaşam kalitelerini, evlilik doyumu, yaşam doyumu gibi noktalarda belirleyici bir role sahiptir (Be, Whisman, Uebelacker, 2013; Fıfıloğlu, 1992; Lussier ve

ark., 1997; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Gökmen, 2001; Solmuş, 2003; Williams, 2003; Çağ ve Yıldırım, 2013). Ayrıca uyumsuz, mutsuz ve güven duygusunun oluşmadığı bir evlilik ilişkisinin ailede çocuklar üzerinde de kalıcı olumsuz etkilerinin olduğu araştırmacılar tarafından yıllarca odak noktası olmuş ve son yıllarda bunlarla ilgili araştırmalar derinleştirilmiştir (Pamuk, 2012; Şirvanlı- Özen, 2004; Whiteside ve Becker, 2000).

İlgili alanyazında evlilik ilişkisinde yüklemelerin oldukça sık incelenen bir konu olduğu görülmektedir. Bunun nedeni evlilikte bilişsel ve duygusal sonuçların incelenmesinin gerekli görülmeye başlanmasıdır (Bradbury ve Fincham, 1988). Evlilikte yüklemeler nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri olmak üzere iki boyutta incelenmiştir (Tutarel-Kışlak, 1999b). Thompson ve Kelley'ye (1981) göre uyumlu çiftler eş davranışına daha az sorumluluk yüklemektedirler (akt. Tutarel-Kışlak, 1999b). Uyumsuz çiftler ise kasıt (niyet) ve bencil güdü yüklemelerini daha fazla yapmaktadırlar (Fincham ve Beach, 1988, akt. Tutarel-Kışlak, 1999b).

Evlilik ilişkisinin bilişsel öğelerinin yanında duygusal temelinin araştırılması da önemlidir. Bağlanma kuramı bireylerin duygusal gelişim ile kişilik gelişimlerini anlamak bakımından zengin bir kuramsal çerçeveye sahiptir (Sümer, 2006). Bağlanma stilleri, erken yaşlarda ebeveynlerle olan etkileşimin kalitesi temelinde şekillenen ve ileriki dönemlerde yakın ilişkilerdeki beklentileri, inançları, ihtiyaçları, duygu düzenleme stratejilerini ve sosyal davranışları etkileyen örüntüler olarak ele alınmışlardır (Collins, 1996). Yüklemeler ve bağlanma stillerinin ilişkisini ortaya koyan çalışmalar da bu sonucu göstermektedir. Collins (1996) romantik ilişki içindeki çiftlerde güvenli bağlanma stiline sahip kişilerde eş davranışına daha az olumsuz yüklemeler yapıldığını belirtmiştir. Cinsiyet açısından ele alındığında ise; bağlanma stiline kaygı boyutu; kadınlarda sorumluluk yüklemeleriyle, erkeklerde nedensellik yüklemeleriyle ilişkili olduğu görülmüştür (Whisman ve Allan, 1996).

Cinsiyet rolünü biyolojik cinsiyetten ayıran kültürel unsurların olması araştırma kapsamında cinsiyet rollerine yer verilmesine neden olmuştur. Cinsiyet rolüne göre kadınsı ve ya erkeksi kişilik özelliği bireylerin davranışlarını etkilemektedir (Curun, 2006). Yakın ilişkilerde toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerini inceleyen araştırmalar cinsiyet rolünün etkisini desteklemektedir. Örneğin evlilik uyumunu kadınsı cinsiyet rolünün büyük oranda açıkladığı (Curun, 2006), kadınsı cinsiyet rolünün hem erkekler

hem de kadınlar için ilişki kalitesini artıran bir özellik olduğu (Steiner-Pappalardo ve Grung, 2002) belirlenmiştir.

Evlilik yaşamını etkileyen birçok faktörden söz edilebilir. Araştırmacılar evlilikte birbiriyle ilişkisi olduğu düşünülen değişkenler üzerinde çeşitli çalışmalar yapmışlardır. İlgili alanyazın incelendiğinde bu araştırmaların birçoğunun evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Be, Whisman, Uebelacker, 2013; Fışiloğlu, 1992; Lussier ve ark., 1997; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Gökmen, 2001; Solmuş, 2003; Williams, 2003; Çağ ve Yıldırım, 2013). Ülkemizde evlilikle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çalışmaların sayısının az olduğu dikkati çekmektedir. Konu ile ilgili yapılan alanyazın taramasında Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında özellikle eş davranışını açıklamada yüklemeler, bağlanma biçimleri ve cinsiyet rollerine dair betimsel ve deneysel araştırmaların az olduğu görülmektedir. Ayrıca örneklem olarak birbiriyle evli çiftlerin seçilmesi araştırmada aynı evlilik ilişkisi içinde olan bireylerin algı, tutum ve davranışlarının incelenmesini sağlamaktadır. Ele alınan kavramlar ve örneklem grubunun niteliği düşünüldüğünde, sonucunda elde edilecek bulguların alan araştırmacılarını teşvik edip, diğer çalışmalara veri kaynağı olacağı düşünülmektedir.

Bir diğer nokta ise günümüzde ivme kazanan Evlilik ve Aile Danışmanlığı yaklaşımına sağlayacağı katkıdır. Yüklemeler, bağlanma ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin anlaşılması, evlilik kalitesinin belirleyicilerine açıklık getireceği için evlilikteki problem dinamikleri hakkında önemli bilgiler sağlayacağından uygulayıcılara veri kaynağı oluşturabileceği düşünülmektedir. Yine araştırmacının, ebeveynlerin çocuklarda bilişsel hatalar ve olumsuz öğrenmeler (şemalar) üzerinde etkili olduğu bilimsel olarak bilinen çalışmalarla (Güven, 2005; Kuyumcu, 2005) aile dinamiklerinin anlaşılmasında faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan katılımcılar ölçme araçlarını içtenlikle cevaplamışlar, gerçek görüş ve algılarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada elde edilen veriler İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanterinin (BCRE) ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Tanımlar

Evlilik: “Kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirlerine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde “devletin” kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir” (Özgüven, 2001, s.60).

Yükleme: Kişinin dünya hakkında anlamlı bir çerçeve oluşturmak ve çevresindeki insanların davranışlarını kestirebilmek için, neden ve nasıl sorularını sorarak açıklamaya çalışmasıdır (Heider, 1958, akt. Crisp & Turner, 2010).

Bağlanma: Bireyin erkek çocukluk döneminde oluşan, güvenlik ve keşfetme ihtiyaçlarını karşılamak için bakım veren kişiyle kurduğu güçlü duygusal bağıdır (Bowlby, 1980).

Cinsiyet Rolü: Biyolojik cinsiyetten farklı, kültürel olarak toplumun kadın ve erkekten beklediği kalıp davranışlar ve yaşam tarzlarıdır (Girginer, 1994).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yükleme kuramı, yakın ilişkilerde yüklemeler, bağlanma ve bağlanmayı açıklayan kuramlar, yetişkin bağlanması, toplumsal cinsiyet rolleri ve gelişimi ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Yükleme (Atıf) Kuramı

Bireylerin ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmelerinde, kendilerinin ve diğer insanların davranışlarını nasıl anlamlandırdıkları önemlidir (Üretmen, 2008). Yükleme kuramının temelini insanların sosyal ve fiziki çevrede kendilerinin veya başkalarının başlarına gelen olayları anlamlandırırken kullandıkları nedensel yargılar oluşturmaktadır (Okşak, 2004). Yükleme kuramı çerçevesinde birçok sosyal psikolog çalışma yapmış olmasından dolayı kuramlar bütünü olarak yer verilecektir.

Heider'in Naif Psikolojisi

Fritz Heider insanların davranışları açıklamada nasıl bir metod izlediklerini araştıran ilk sosyal psikologdur. Heider'a göre, insanların çevrelerini kontrol edebilme ve onlara etki edebilme isteği diğer insanların nasıl davrandıklarını öngörmeye itmektedir (Kağıtçıbaşı, 2004; Curun, 2006). Eğer insanların neden belirli bir şekilde davrandıklarını açıklayabilir ve nasıl davranacaklarını öngörebilsek, bu bizim dünyayı daha tutarlı ve kontrol edilebilir olarak algılamamızı sağlar (Kağıtçıbaşı, 2004).

Heider insanların olayların ve davranışların nedenlerini açıklarken içsel ya da dışsal nedenlerle atıfta bulunduğunu belirtmiştir (Taysi, 2007). İçsel atıf; kişinin davranışının nedenlerini kişilik özellikleri, tutumlar, yetenekler, çabalar, ruh hali gibi kişinin kendi içsel özelliklerinden kaynaklandığını varsayan açıklamadır (Taysi, 2007). Dışsal atıf ise; davranışın nedenini kişinin dışında gerçekleşen bir durum ya da davranışla açıklar (Hogg ve Vaughan, 2006). Bu nedenler çevre, gelenek, talih, kader gibi kendi kontrolünde olmayan durumlardır (Hogg ve Vaughan, 2006).

Heider'in atıf kuramını Bernard Weiner ve arkadaşları davranışların nedenlerini geçici ve kalıcı olması, kontrol edilebilir ya da kontrol edilemez olması ve denetim

odağına göre sınıflandırmışlardır (Weiner ve ark., 1972). Weiner ve arkadaşları akademik başarı üzerine yapılan yüklemeleri araştırmışlardır ve yapılan yüklemelerin nedensellik boyutlarının odak, istikrar ve kontrol edilebilirlik durumlarına göre ayrıldığını ortaya koymuşlardır (Weiner ve ark., 1972, 1979). Odak boyutu davranışın nedeninin kişinin yeteneği ve çabası gibi içsel, ya da görevin zorluğu ve şans gibi dışsal odaklı etkenlerin rol oynayıp oynamadığı ile ilgilidir (Weiner ve ark., 1972). Daha sonra davranışın nedeninin zamanla değişip değişmediği boyutunu dahil etmişlerdir. Eğer bu nedenler kalıcı (istikrarlı) değilse, geçici ve değişebilir nedenlerdir (Weiner, 1979). Örneğin, yetenek ve işin zorluğu/kolaylığı kalıcı (istikrarlı); şans ve çaba değişebilen (istikrarsız) nedenlerdir (Weiner, 1979). Zamanla istikrar ve odak boyutlarının, yapılan araştırmalarda davranışın nedenini yeteri kadar açıklamadığı görülmüştür. Örneğin çaba düzeyi ve şans boyutları kalıcı olmayan (istikrarsız) bir boyutken, zamanla kişiye dair kalıcı bir yargıya (doğuştan şanslı/şanssız gibi) neden olmaktadır (Mamatoğlu-Kalyon, 1996). Weiner ve arkadaşları bunun üzerine davranışın kontrol edilebilme/edilememe boyutunu sınıflamaya dahil etmişlerdir (Weiner ve ark., 1972). Weiner'e göre bazı davranışların nedenleri kontrol edilebilirken bazıları kontrol edilemeyecek türdendir ve bu nedenlerin kontrol edilebilir ve ya edilemez olması onun kalıcılığından ve odağından (içsel/dışsal) bağımsızdır (Kağıtçıbaşı, 2004). Böylelikle algılanan nedenler odak, istikrar ve kontrol edilebilirlik kombinasyonu ile sınıflandırılabilir (Kağıtçıbaşı, 2004). Davranışlar bu üç boyutun etkisiyle şekillenir. Örneğin bir öğrenci derste not tutmuyor ve sınav döneminde arkadaşından ders notlarını istiyorsa, arkadaşları öğrencinin not tutmama mazeretlerini değerlendirip, yardım eder ya da etmez. Eğer mazeret not tutma yeteneğinin olmaması veya bedensel bir engel gibi içsel, kalıcı (istikrarlı) ve kontrol edilemeyen, ya da sınıfta gürültü olması gibi dışsal, istikrarsız ve kontrol edilemeyen bir nedenden kaynaklanıyorsa yardım edilme ihtimali yüksektir. Ancak, öğrencinin çaba göstermemesi gibi içsel, istikrarsız ve kontrol edilebilen bir nedenden kaynaklı ise yardım edilme olasılığı düşer (Mamatoğlu-Kalyon, 1996). Davranışların nedensellik boyutları yardım davranışında olduğu gibi aynı şekilde ödül ve ceza kararlarını da belirler (Mamatoğlu-Kalyon, 1996).

Uyuşan Çıkarsamalar Kuramı

Kuramın savunucuları Jones ve Davis insanların olayları ve davranışları gözlenebilen kişilik özelliklerine dayandırarak açıkladıklarını savunmuşlardır

(Kağıtçıbaşı, 2004). Bu şekilde kişilerin davranışlarını öngörebilir ve dünyamız üzerinde kontrol sağlayabiliriz (Hogg ve Voughan, 2006). Jones ve Davis gözlenebilen bir davranıştan yola çıkarak kişinin niyeti, huy ve tabiatı, bunların altında yatan kişilik özellikleri hakkında çıkarsamalarda bulunulabileceğini ileri sürmüşlerdir (Jones ve Davis, 1965). Buna göre başkalarının davranışlarını açıklarken içsel özellikler tercih edilmektedir. Dışsal olarak açıklamanın nedeni içsel olarak açıklama yapılamaması durumunda gerçekleşmektedir (Kağıtçıbaşı, 2004). Kuramda gözlemci edilgen bir konumdadır ve süreç gözlemci açısından ele alınmıştır (Üretmen, 2008).

Uyuşan çıkarsamada bulunabilmek bazı etken ya da ipuçlarına dayalıdır. Bunlardan ilki serbestçe seçilmiş bir davranış olmasıdır (Hogg ve Voughan, 2006). Serbestçe seçilmiş davranıştan kastedilen, dış etkenlerin ya da sınırlamaların kontrolü altında olmayan davranışlardır (Hogg ve Voughan, 2006). Bu tür davranışlar kişinin karakter özelliklerinin göstergesidir. Çünkü aktörün toplumsal kurallara ve normlara uygun, sosyal kabul edilebilirliği yüksek davranışları kişilik özellikleri açısından ayırt edici sonuçlar vermez (Hogg ve Voughan, 2006).

Kurama göre kendine özgü sonuçlar yaratan davranışların analiz edilmesi de çıkarsamada etkilidir. Yani bir kişinin davranışında birden çok neden bulunduğu o davranışı yaratan etkinin ne olduğuna bakılır. Kişinin davranışındaki seçim içsel özellikleri hakkında bilgi verir (Hogg ve Voughan, 2006). Örneğin, eğer bir kişi mesleğini seçerken kariyerinde yükselme imkanı bulunmaması hariç bütün özelliği ortak olan işlerden yükselme imkanı olanı tercih ediyorsa o kişi için kariyer yapmanın önemli olduğunu öngörebiliriz.

Uyuşan çıkarsama yaparken dikkat ettiğimiz bir diğer etken davranışların bizim açımızdan yarattığı sonuçlardır. Davranışlar eğer bizimle doğrudan ilişkili, kişisel olarak zararımıza ya da faydamıza sonuçlar veriyorsa uyuşan çıkarsamalarda bulunuruz (Hogg ve Voughan, 2006). Bu durum hedonizmle açıklanmaktadır (Hogg ve Voughan, 2006). Jones ve Davis'e göre hedonik uygunluğun derecesi arttıkça yapılan çıkarsamanın doğruluğuna duyulan güven de artmaktadır (Jones ve Davis, 1965).

Jones ve Davis uyuşan çıkarsama yapmanın kişisellik faktöründen bahsederken, aktörün bu durumun farkında olup olmamasına göre bir açıklama getirmişlerdir. Yani aktör kasıtlı olarak gözlemcinin bulunduğu durumlarda farklı davranmakta mıdır, yoksa

böyle bir ayırım yok mudur? Aktör davranışının, gözlemciye vereceği olumlu yada olumsuz etkinin gözlemci tarafından algıladığının farkında ise kişiselleştirme söz konusudur. Hedonik uygunlukla kişiselleştirmeyi birbirinden ayıran bu farkındalık durumudur. Eğer gözlemcinin aktörle ilgili böyle bir farkındalığı yoksa hedonik uygunluktan söz edilmektedir. Kişiselleştirme yoluyla yapılan çıkarsamaların, davranışın olumlu veya olumsuz sonucundan etkilenen kişi hedeflenerek yapıldığı düşünüldüğünde aktörün kişilik özellikleri hakkında güvenilir ve güçlü bilgiler vermektedir (Jones ve Davis, 1965).

İçsel yükleme	<ul style="list-style-type: none"> •Düşük yaygınlık •Yüksek tutarlılık •Düşük belirginlik
İçsel ve dışsal yükleme	<ul style="list-style-type: none"> •Düşük yaygınlık •Yüksek tutarlılık •Yüksek belirginlik
Dışsal yükleme	<ul style="list-style-type: none"> •Yüksek yaygınlık •Yüksek tutarlılık •Yüksek belirginlik

Şekil 1. Jones ve Davis'in içsel ve dışsal yükleme koşulları

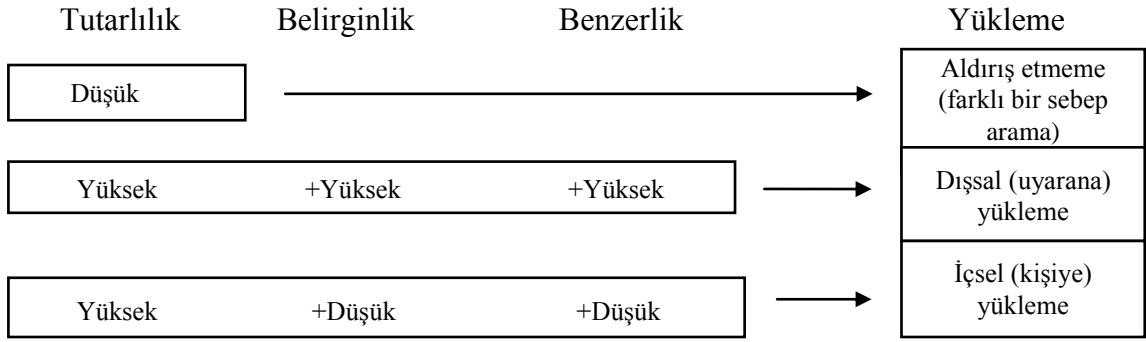
Kelley'nin Kuramı

Kelley birlikte değişim modeli (covariation model) adını verdiği kuramında Heider'in kuramına ek olarak insanların tıpkı bir bilim adamı gibi başkalarının davranışlarını sınıadıklarını, hangi faktörlerle beraber değiştiğini, hangi durumlarda içsel, hangi durumlarda dışsal atıf yaptıklarını incelemiştir (Kelley, 1973). Bundan dolayı varyans analizine (ANOVA) benzetilmektedir.

Kelley'ye göre bir olayın bir davranışa sebep olabilmesi için, o durumun o olayla beraber her zaman olması ve davranış olmadığında da görülmemesi gerekmektedir (Kelley, 1973). Örneğin, A her zaman B'den önce gelmiş ve B sadece A ile birlikte değişim göstermişse, yani B'nin değişmesi A'nın değişmesini her zaman izlemişse bu durum A'nın B'ye neden olduğu sonucunu doğurur. Bu durum "birlikte

değişme”dir (Kağıtçıbaşı, 2004, s. 231). Birlikte değişim ilkesinde davranışın nedenlerinden üç farklı faktörden birine yükleme yapılır. Nedenleri aktörde, uyarıcıda ya da belli bir koşulda aranır. Bu üç faktör ile o davranışın tutarlılık, benzerlik ve belirginlik özellikleriyle beraber değişim gösterip göstermediği bilgisini elde edilir. Böylece içsel ya da dışsal yüklemeler yapılır (Kelley, 1973; Hogg ve Voughan, 2006). Kuram bu yönüyle “Kelly’nin Küp Kuramı” olarak da bilinmektedir (Kelley, 1973).

Uyarıcıyla ilgili olan belirginlik bilgisi kişinin sadece bu durumda aynı tepkiyi verip vermediği ile ilgilidir. Eğer davranış sadece belli bir uyarıcı varken gözleniyorsa belirginlik yüksek, her zaman gözleniyorsa belirginlik düşüktür. Davranışla ilgili benzerlik bilgisi başkalarının da aynı durumda aynı tepkiyi verip vermediği ile ilgilidir. Başkaları da aynı tepkiyi gösteriyorsa benzerlik yüksektir. Zaman ve koşullarla ilgili tutarlılık bilgisi kişinin başka durumlarda ve zamanlarda hep aynı tepkiyi verip vermediği ile ilgilidir. Kişinin davranışa verdiği tepki farklı zamanlarda aynı tepkiyle karşılanıyorsa tutarlılık yüksektir, zamanla değişiyorsa tutarlılık düşük demektir (Kağıtçıbaşı, 2004). Örneğin, öfke davranışı incelediğinde; bir kişi sık sık öfkeleniyorsa (tutarlılık), o kişinin kolay öfkelenen biri olduğunu düşünülür ancak öyle değilse olayın öfkeye neden olan bir davranış olduğunu düşünülmektedir. İkinci olarak, başkalarının da aynı davranışa öfkelenip öfkelenmediğine yani benzerliğine dikkat edilir. Eğer diğer insanlar da aynı olaya öfkeleniyorsa öfkenin nedeni olaya yüklenir. Üçüncü olarak belirginlik durumuna yani kişinin her olaya olmadığı kadar bu olaya öfkelenip öfkelenmediğine bakılır. Özellikle bir olaya dair bir tepkiyse öfkelenen koşul, yada zamana dair yükleme yapılmaktadır. Kelley’ye göre insanlar benzerlik ve belirginliğin az, tutarlılığın yüksek olması durumunda kişiye atıfta bulunur; öte yandan tutarlılık ve benzerliğin az, belirginliğin yüksek olduğu durumda ise ortama ve duruma bağlı etkenlere atıfta bulunurlar. Eğer üçü de yüksekse insanlar dışındaki bir varlık, kişi ya da objeye atıfta bulunmaktadırlar (Kelley, 1973).

Şekil 2. Kelley'nin kovaryasyon modeli (Hogg ve Voughan, 2006; s. 109)

Bazı durumlarda nedensel yüklemelerin yapılması güçleşebilir. Kelley (1973), davranışın gözlenebilen belirginlik, benzerlik ve tutarlılık gibi bilgilerin olmadığı durumlarda ise “azaltma ve artırma ilkesi”ni kullanarak atıfta bulunulduğunu öne sürmüştür. Azaltma ilkesi birden fazla nedenin olması durumunda nedenlerin hepsine yükleme rolünün paylaşılmasıdır. Farklı bir deyişle, birden fazla neden arasında, nedenlerden birine yükleme yapılma olasılığının azaltılmasıdır.

Bir diğeri “çoğaltma ilkesi” olarak nitelenen, bir davranışı engelleyen dışsal faktörlere rağmen davranışı kolaylaştıran içsel nedenlerin artırılmasıdır. Bu ilkeye göre insanlar sonucunda olumsuz tepki alacağı, bedel ödeyeceği veya fedakarlık gerektiren durumlarda çoğaltma yaparak kişisel özelliklerin etkisini artırma eğilimi göstermektedirler (Kelley, 1973). Örneğin, fakir bir çevreden gelen öğrencinin başarılı olması onun kendi özelliklerine göre açıklanmaktadır.

Yükleme teorisinin genel gövdesini oluşturan temel kuramlardan anlaşıldığı gibi, Heider'dan yola çıkarak pek çok kuramcı, nedensel çıkarımları insanların bundan sonraki davranışlarına yön vermesini sağlayan önemli bilişsel süreçler olarak görmüşlerdir.

Evlilikte Yüklemeler

Evlilik ve romantik ilişkiler bağlamında durumlara getirilen açıklamalarla ilgili yükleme kuramının kavramlarına başvurulduğu görülmektedir (Fincham, 2001). Yapılan yüklemelerde evlilikte sorumluluk ve nedensellik boyutlarının farklı işlevlerinin olduğu bilinmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997). Nedensel yüklemeler olayların

meydana gelmesindeki faktörün nerden kaynaklandığıyla; sorumluluk yüklemeleri olayın yaşanmasında sorumluluğun kime ait olduğuyla ilgilidir. Bu anlamda nedensel yüklemeler; odak (içsel yada dışsal olma durumu), istikrar (zamanla değişip değişmeme durumu), genellik (genel yada tek bir olaya bağlı olup olmama durumu) boyutlarını içermektedir. Sorumluluk yüklemeleri ise; niyet (kasıtlı olup olmama durumu), güdü (bencilce yapılıp yapılmama durumu), suçlama (suçlanmaya değer görülüp görülmediği) boyutlarını açıklamaktadır (Bradbury ve Fincham, 1990).

Evlilikte yüklemeleri açıklamaya çalışan araştırmalarda evlilik kalitesinin yüklemeler alt boyutlarından hangisine daha çok başvurulduğuna göre değişmekte olduğu görülmektedir. Evlilikte uyumsuzluğu sorumluluk yüklemelerinin daha fazla açıkladığı (Tutarel-Kışlak, 1997), şiddet gösteren kocaların eşlerine çoğunlukla suçlama, kasıt ve bencil güdü yüklemesi yaptıkları (Holtzworth-Munroe ve Hutchinson, 1993; akt., Fincham ve ark., 1997), suçlama yüklemelerine başvuran kadınların evlilik doyumlarının azaldığı (Bradbury, Beach, Fincham ve Nelson, 1996) ortaya konulmuştur.

Bağlanma Kuramı

Bowlby'ye (1980) göre bağlanma insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağıdır. John Bowlby gelişim psikolojisini, etolojik yaklaşımla ele almış bir psikanalizcidir. İkinci Dünya Savaşında pek çok çocuğun yetim kalması dikkatini bu durumun etkilerine çevirmiştir. Bowlby'nin, uzun süre annelerinden ayrı kalan bebeklere dair gözlemleri, yaşamın ilk yıllarında bebek ve bakıcısı arasındaki sosyal bağlanmanın normal gelişim için çok önemli olduğu sonucuna varmasına yol açmıştır. Bebek ve annesi arasındaki bozuk ilişki çoğunlukla bebeğin karşı koymasına (protest), çaresizliğine (dispair), ilişkinin kopmasına (detachment) ve son olarak bazı durumlarda psikopatolojiye yol açabilir (Onur, 2008, s. 399). Anne-baba ayrıldıklarında itirazlar ve geri döndüğünde gülümseme gibi davranışlarla karşılama normal durumlarda bağlanmanın kanıtıdır (Onur, 2008, s. 399). Bebek ve yetişkin davranışları Bowlby'ye göre sonunda "bağlanma davranış sisteminde" eşgüdümlü hale gelir (Onur, 2008, s.187). Bowlby'nin "içsel işleyen modeller" adını verdiği bu durum aşağıda anlatılmıştır.

İçsel İşleyen (Zihinsel) Modeller

Bretherton ve Munholland'ın araştırmaları şu sonuçları vermiştir: Çoğunlukla annelerle yapılan araştırmalar, bebeklerin yetişkin bakıcısına bağlandığında her bir yetişkin bakıcıyla olan etkileşimi, kendi zihinsel temsillerini oluşturmaktadır (Bretherton ve Munholland, 1999). Bu zihinsel temsiller bakıcısının (ya da anne-babasının) ihtiyaçlarına cevap verip vermemesi ve kendisinin sevgiye değer olup olmamasına ilişkin belirli varsayımlar ve beklentileri oluşturmaktadır. Bu temsiller daha sonra diğer ilişkilere örneğin akranlarla ilişkiler konusundaki beklentilere, başkaları karşısındaki davranışların doğasına ve kişinin benlik kavramına yön verir. İçsel İşleyen Modeller, “yeni ilişkilerin ve diğer deneyimlerin yorumlandığı, kişinin kendisi ve diğerleri hakkında iyi ya da kötü sezgisel beklentileri sürdürmeye yardım edebilen yorumlayıcı filtreler”dir (Thompson, 1998, akt. Onur, 2008). Bebeklik, ocukluk ve ergenlik dönemi süresince gelişen bu içsel işleyen modeller daha sonra bireyin çevresine verdiği tepkileri belirler (Bretherton ve Munholland, 1999). Bilinçli farkındalık düzeyinde gerçekleşen, duyguları ve düşünceleri içeren bu süreçler bebeklik döneminde incelenemez (Sümer, 1999). Özellikle, ocuk kaygılı ve üzgünken düzenli bir şekilde ulaşılabilir olan bakıcıya ait bir işleyen model, güvenlik duygusu oluşturur – ocuğun güvenli bir biçimde dünyayı keşfedebileceği ve diğer insanlarla ilişki kurabileceği inancı gelişir. Diğer yandan, zamanında ve uygun bir biçimde ihtiyaa cevap vermekte başarısız olan bir bakıcı ise çocuğun kronik biçimde kaygı geliştirmesinde, çevreyi keşfini engelleyici bir stil geliştirmesinde hazırlayıcı bir rol oynar (Bretherton ve Munholland, 1999). Bu bozucu ilişkiler bozuk işleyen modellere, böylelikle de psikopatolojiye neden olmaktadır (Onur, 2008, s. 187).

İçsel işleyen modelde, bağlanma figürü ile benlik modeli birbirlerini tamamlayıcı destekleyici bir etkileşim içindedirler. Benlik ve başkaları modeli bağlanma biçimlerinin temel bileşenleridir (Bartholomew, 1990). Benliğe ait model, kişinin kendisinin özellikle bağlanma figürü tarafından sevmeye ve yardıma değer olup olmadığına dair inançlarıdır (Bowlby, 1973). Başkalarına ait modelde ise, bağlanma figürünün güvenilir, ulaşılabilir, duyarlı, yardım isteklerine cevap veren ve kabul edici olup olmadığının ilgili inançlar söz konusudur (Bowlby, 1973; Hazan ve Shaver, 1987). Benliğe ait model bireyin ilişkide kendine dair rolü ve beklentilerini oluşturur. Başkalarına ait model ise gelecekteki ilişkilerine dair olumlu ya da olumsuz temel inançlarını kapsayan şemaları belirler (Peterson ve Moran, 1988).

İçsel işleyen modellerdeki ben ve başkalarına ait inançlar çocuklukta ilişkilerden, yetişkinlikteki romantik ilişkilere kadar dayanmaktadır (Shaver ve Hazan, 1993). Bu nedenle bebeklik ve çocukluk dönemi sosyal gelişim açısından kritik bir öneme sahiptir.

Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı ve Stilleri

Bu bölümde bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde bağlanma davranışı ve stillerine yer verilmiştir.

Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Doğumda ve ilk yıllarındaki gelişim boyunca bebeklerin türün yetişkinlerine yakınlıklarını korumaya biyolojik eğilimleri vardır. Evrimsel psikolojinin savunucularından olan Bowlby (1982), gözlem yaptığı insan dışındaki primatlarda bakıcıya bağlanmanın, çaresiz yavruyu yırtıcılardan ya da doğal tehlikelere maruz kalmaktan koruyarak hayatta kalmasını sağladığını ileri sürmüştür. İnsanlardaki bağlanmada bebeklerin amacı, yetişkinle kabul edilebilir düzeyde yakınlık ve çevreyi keşfederken güvenli bir sığınak sağlamaktır. (Onur, 2008, s. 400). Bu durum çocuğa etrafında güvenebileceği birilerinin varlığını gösterir ve dünyayı keşfetme sürecinde tehlikelere karşı yalnız olmadığı algısını kazandırır (Bowlby, 1982). Bakıcının (annenin) bebeğin kendisine ihtiyaç hissettiği zamanlarda yanında olması, ona bakım ve koruma sağlaması, gereksinimlerine duyarlı olması ve doyum sağlaması bebekte temel bir güven duygusu geliştirecektir. Ancak bakıcının (annenin) gerekli bakımı ve yakınlığı sağlayamaması bebekte, özen gösterilmeyeceği, değer verilmeyeceği ve hiç kimsenin ihtiyaç duyduğunda onun yanında olmayacağı, onu korumayacağı algısını oluşturur (Solmuş, 2003).

Bağlanma stillerini ilk kez Ainsworth, Bleher, Waters, Walls (1978) yaptıkları “Yabancı Durumu” deneyiyle açıklamışlardır. Deneye göre 18-22 aylık bebekler annelerinden kısa aralıklarla ayrılır, sonrasında önce bir yabancı ile daha sonrada anneleri ile bir araya getirilirler. Bebekler verdikleri tepkiler gözlemlendiğinde yalnız kaldıklarında, yabancı ile birlikteyken ve anneleriyle bir araya geldiklerinde farklılıklar göstermişlerdir. Buradan yola çıkarak verilen tepkilere göre tanımlanan bağlanma stilleri şöyle olmuştur;

Güvenli bağlanma stiline sahip bebekler annelerinden ayrıldıklarında az huzursuzluk göstermiş, anneleriyle bir araya geldiklerinde rahatlamış ve güvenli bir üs olarak gördükleri annelerinin yanında çevrelerini keşfetmeye başlamışlar, oyuncaklara ve oyunlarına yönelmişlerdir. Bu bebeklerin annelerinin davranışlarında bebeğin huzursuzluk ve ihtiyaçlarına dair işaretlere karşı daha duyarlı olduğu gözlenmiştir (Ainsworth ve ark., 1978).

Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bebekler annelerinden ayrıldıklarında huzursuzluk ve kaygı yaşamışlardır. Yabancıya yakınlık çabalarına olumsuz cevap vermişlerdir. Anneleriyle bir araya geldiklerinde annelerine olan tepkileri de olumsuz olmuştur. Bu tür bağlanma stiline sahip bebeklerin annelerinin davranışlarında bebeğin ihtiyaçlarına karşı tutarsız oldukları, bazen ilgili bazen ilgisiz davrandıkları ve bu nedenle annelerine güven duyamadıkları görülmüştür (Ainsworth ve ark., 1978).

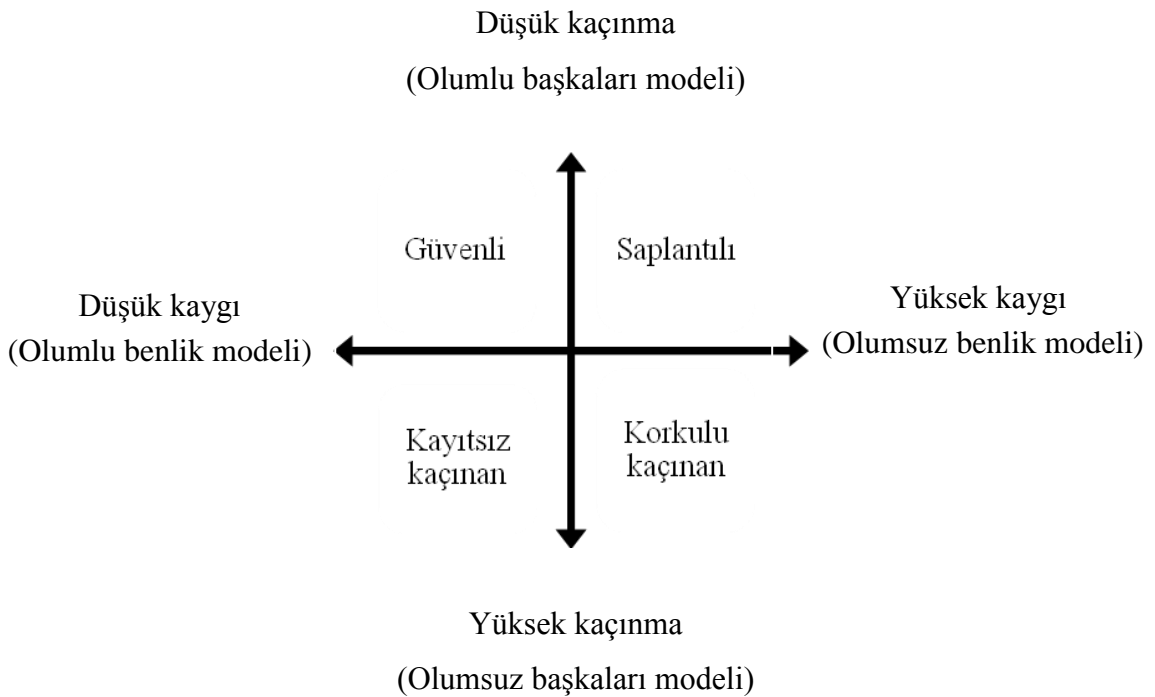
Kaçınan (kaçınmalı) bağlanma stiline sahip bebeklerde anneleriyle beraberken anneleri yokmuş gibi bağımsız davranmışlardır. Annelerinin yokluğundan rahatsız olmalarına rağmen herhangi bir kaygı belirtisi göstermedikleri gibi anneleriyle bir araya geldiklerinde yakınlık göstermemişlerdir. Yine annelerinin davranışları gözlendiğinde bebeklerin huzursuzluk belirtileri ve ihtiyaçlarına karşı duyarsız ve reddedici oldukları gözlenmiştir (Ainsworth ve ark., 1978).

Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma davranışları genel olarak bakıcı (anne) – çocuk arasındaki ilişkilere dayanmaktadır (Bowlby, 1982). Ancak Bowlby'nin kuramına göre, bireyin erken çocukluk döneminde kurduğu ilişki yetişkin dönemine de yansımaktadır. Bowlby'nin temel bağlanma kuramına göre bağlanma biçimleri değişmez ve bu örüntüler insan ilişkilerini yaşam boyu etkiler (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Bağlanma eğilimi doğuştan gelen bir eğilim olsa da daha sonra başka kişilere aktarılması çocuklukta edinilen bağlanma biçiminin aile içindeki kişisel ilişkilere bağlıdır (Bowlby, 1982). Hazan ve Shaver (1987) yaptıkları çalışmada kendilerinden önce yetişkin-yetişkin bağlanmasıyla ilgili yapılan araştırmalarla (Bowlby, 1973; 1982, Ainsworth ve ark., 1978; Main, Caplan ve Cassidy, 1985) benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Araştırmaların sonucu bakıcı (anne) ile çocuk arasındaki bağlanma biçiminin yetişkinlikteki bağlanma biçimleriyle ilişkili olduğu yönündedir.

Yetişkin bağlanma stillerini Bowlby'nin kuramı ilkelerine göre araştıran Hazan ve Shaver üç bağlanma stilinden söz etmiştir. Bunlar; güvenli (secure), kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) ve kaçınan (avoidant) bağlanma stildir (Hazan ve Shaver, 1987). Bu sınıflandırma Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Stili'ne kaynaklık etmiştir.

Bartholomew ve Horowitz yetişkin bağlanma biçimleri üzerine yaptıkları çalışmada Bowlby'nin İçsel Çalışan Modeli ve Ainsworth (Ainsworth ve ark., 1978) ile Main 'in (Main ve ark., 1985) Üçlü Bağlanma Stilini temel alarak "Dörtlü Bağlanma" adını verdikleri modeli oluşturmuşlardır (Sümer ve Güngör, 1999a). Bu model "benlik ve başkaları" olmak üzere iki boyutu temel almaktadır. Şekil 2'de görüldüğü gibi bağlanmanın kaygı boyutu benlik modeliyle, kaçınma boyutu da başkaları modeliyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Brennan ve ark., 1998; akt. Sümer ve Güngör, 1999a). Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre kişinin kendine ve başkalarına dair olumlu ve olumsuz algıları dört temel bağlanma stilini ortaya çıkarmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999a).

Şekil 3. Dörtlü Bağlanma Modeli temel bağlanma boyutları ve stilleri (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Güvenli (Secure) Bağlanma Stili: Olumlu benlik ve olumlu başkaları olarak tanımlanan (Sümer, 2006) güvenli bağlanma biçimine sahip olan yetişkinlerin kendilerine ve başkalarına olan algıları olumludur (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Özsaygı ve bağımsızlık düzeyleri yüksektir ve romantik ilişkilerinde güven ve bağlanmayı kolaylıkla gerçekleştirebilirler. Eşleriyle olan ilişkilerinde yakınlık ve bağımsızlıklarını dengeli bir biçimde koruyabilirler (Collins, 1996). Güvenli bağlanan yetişkinler ayrılık veya terk edilme korkusu yaşamazlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Ayrılık ve terk edilme gibi durumlarla karşı karşıya kaldıklarında ise durumu yardım alma gibi uyumlu baş etme yöntemlerine baş vurarak çözmeye çalıştıkları söylenebilmektedir (Mikulincer ve ark. 1993; akt. Sığırcı, 2010).

Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili: Bartholomew ve Horowitz (1991), kendilerine dair algıları olumsuz iken başkalarına dair algıları olumlu yönde olan bağlanma biçimi olarak tanımlamıştır. Saplantılı bağlanma stiline sahip kişiler düşük kendilik değeri, özgüven ve atılganlık düzeyine sahip olmalarından dolayı kendilerini onay almaya mecbur hissetmektedirler. Romantik ilişkilerinde yakınlıktan rahatsızlık duymazlar. Yakınlık istekleri partnerleri tarafından karşılanmadığında bağımlı bir kişilik sergiledikleri söylenebilir. Bununla beraber terk edilmekten korkma ve eşlerine karşı kıskançlık, yoğun öfke duyma eğilimleri oldukça fazladır (Sümer ve Güngör, 1999). Saplantılı bağlanma stiline sahip yetişkinlerin ilişkilerindeki yakınlığı güvenilir bulmamaları, terk edilme endişesi ayrılığı pekiştirmektedir. (Hazan ve Shaver, 1994). Bu stil, Hazan ve Shaver' in kaygılı-kararsız bağlanma biçimini karşılamaktadır (Sümer ve Güngör, 1999a). Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modelinde Hazan ve Shaver'in modelinden farklı olarak kaçınan bağlanma stilini iki biçim karşılamaktadır;

Kayıtsız-Kaçınan (Dismissing) Bağlanma Stili: Benlik modelinin olumlu, başkaları modelinin ise olumsuz olduğu bağlanma stilidir. Bu bağlanmaya sahip kişilerin özerklik duyguları gelişmiş olduğundan başkalarına bağımlı olmayı reddederler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Başkalarının güvenilmez ve yardım vermeye isteksiz olduğu düşüncesi vardır (Sümer ve Güngör, 1999a). Yakın ilişkiler kurmaya karşı kayıtsız kalmak istemelerinin nedeni reddedilmekten, hayal kırıklığına uğramaktan kaçınma olabilmektedir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Araştırmalar kayıtsız bağlanan kişilerin duygularını göstermekten oldukça kaçınan, duygularını bastıran bireyler olduğunu göstermektedir (Çavuşoğlu, 2011).

Korkulu-Kaçınan (Fearful) Bağlanma Stili: Kişinin hem kendine hem de başkalarına ilişkin inançlarının olumsuz olduğu bağlanma biçimidir. Kendini sevmeye değer olarak görmeme eğilimi vardır. Belirgin özellikleri çekingen, girişimci olmayan, kaygılı olmalarıdır (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Başkalarını da güvenilmez bulurlar ve destek vermeye isteksiz görürler. Yakın ilişkiler kurmak istemelerine rağmen reddedilme endişesiyle korkar ve romantik ilişkiler kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız-kaçınan ve korkulu-kaçınan bağlanma stilleri arasındaki farkın kaygı ve kaçınma boyutları arasındaki farktan kaynaklanmakta olduğu belirtilmiştir. İlişki kurmada kaçınma konusunda birbirlerine benzerken, benlik değerini korumak için başkalarına ihtiyaç hissetme açısından farklılık göstermektedir (Sümer ve Güngör, 1999a). Cozzarelli, Sümer ve Major (1998; akt. Sümer ve Güngör, 1999a) kayıtsız-kaçınmalı bağlanma stiline sahip bireylerin, korkulu-kaçınan bağlanan bireylere göre yüksek benlik saygısına sahip ve gerçek benlik ile ideal benlikleri arasındaki farkın daha az olduğunu belirtmişlerdir.

Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Gelişimi

Cinsel roller ve ilişkili toplumsal değerler, başka bireysel değerler kadar aile dinamiğinin de temellerini oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1981). Günümüzde toplumsal hayatta meydana gelen değişimler, kadının eğitim düzeyinin artması, iş hayatına girmesi, erkeklerle evdeki iş bölümünün değişmesi, teknolojinin gelişmesi, siyaset ve hukuk alanında çıkarılan yasalar ve medyanın etkisiyle geleneksel cinsiyet rolü kavramının da değişmesine sebep olmuştur. Kağıtçıbaşı (1981), cinsiyete özgü davranış kuralları hakkındaki cinsel rol standartlarının kitle haberleşmesi ve bilginin yayılması suretiyle değiştiğini ifade etmektedir.

Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı, içeriğini toplumun ya da kültürel unsurların belirlediği, toplumdan topluma değişebildiği gibi tarihsel olarak da değişim gösteren cinsiyet algılarıdır (Berktaş, 1996). Ancak Kağıtçıbaşı (1981) Kandiyoti'nin (1974, akt. Kağıtçıbaşı, 1981) sosyal ve ekonomik değişmelere bağlı olarak kadının statüsünde pek bir değişiklik olmadığına dair görüşünü aktarmış ve cinsiyet rollerinin diğer alanlardan daha az değişim gösterdiğini, gelecekte de daha az değişim

beklendiğini belirtmiş, bu durumuna nedeninin de cinsiyet rollerinin yaşam biçimlerine değil kültürel normlara bağlı olması olduğunu ifade etmiştir.

Dünyaya kadın veya erkek olarak geliriz, toplumun bizi şekillendirmesiyle toplumsal cinsiyet rolümüzü edinir, maskülen ya da feminen oluruz (Sankır, 2010). Toplumsal cinsiyet rolleri kadınlar ve erkekler için toplumsal olarak kabul edilmiş rollerdir (Sankır, 2010). Toplumda kız çocuğundan beklenen davranışlar ile erkek çocuktan beklenen davranışlar birbirinden farklıdır. Örneğin kız çocuklarından zarif olması, ev işlerine yatkın olması beklenirken; erkek çocuğundan koruyucu, kollayıcı, güçlü olması, duygularını gizlemesi beklenmektedir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004). Bununla beraber toplumsal cinsiyet rolleri kültürden kültüre değişim gösterebilmektedir. Farklı kültürler kadın ve erkeğe farklı görevler atfetmiştir.

Okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılan bir çalışmada, çocukların kadınlar ve erkekler için hangi sıfatları ve eylemleri kullandıkları belirlenmiştir. Çocukların kadınlar için kullandığı sıfatlar; hassas, çekingen, sabırlı, konuşkan, dedikoducu, hoş ve boştur. Kadınlar için kullandıkları eylemler ise; teselli etmek, hizmet etmek, ağlamak, iyileştirmek, meraklı olmak ve boyun eğmektir. Erkekler için kullandıkları sıfatlar ise; tembel, zeki, dalgın, sakar, gürültücü, saldırgan ve güçlüdür. Bağırarak, şaka yapmak, onarmak, kırmak, cezalandırmak, yapılandırmak erkekler için kullanılan eylemler olmuştur (Zammauner, 1987; akt. Demirtaş, 1999). Yetişkinlerle yapılan araştırmalarda da erkek ve kadın cinsiyet rollerinin farklılığından söz etmek mümkündür. Kadın ve erkek rollerinin kendileri ve kadın-erkek akranları tarafından değerlendirilmesini inceleyen, örnekleme yaşları 18-26 arasında değişen, lisans öğrencisi 47 erkek ve 94 kadından oluşan bir araştırmada, erkekler kendilerini kadınlara göre daha başarıya odaklı ve daha az ev merkezli düşünmüşlerdir. Aynı zamanda erkeklerin kadınlardan daha muhafazakar olduğunu belirtmişlerdir (Chang ve McBride- Chang, 1997).

Cinsiyet kavramı “kadın” ve “erkek” olarak ikiye ayrılan biyolojik cinsiyeti ifade eder. Toplumsal cinsiyet kavramı ise biyolojik cinsiyetin dışında toplumun ve kültürün cinsiyetlere atfettiği statüler, rol ve sorumluluklara bağlı olarak meydana gelen farklılaşmayı ifade etmektedir (Sankır, 2010). Kadın ve erkeğin farklı özellikler açısından kıyaslanıp çeşitli farklar bulunmasının altında biyolojik nedenler yatmaktadır. Ancak birçok neden de sosyo-kültürel farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle yapılan araştırmalarda cinsiyet kavramı daha arka planda kalmış, kültürel farklılıklar ön

plana çıkmıştır (Burr, 1999). Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyete göre daha önemli bir yordayıcıdır denilebilmektedir (Demirtaş ve Dönmez, 2006). Bazı araştırmacılar ise toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyeti birbirinden farklı görmemiş, cinsiyet kavramını hem kültürel hem de biyolojik özelliklerle tanımlamışlardır (Mclyntyre ve Edwards, 2009).

Dökmen'e (2010) göre, çocukların cinsiyet rolünü içselleştirme süreci doğumla birlikte başlar. Kritik olarak bilinen ilk üç yıl içinde çocuğun ebeveyn ve çevresi tarafından biyolojik cinsiyetine göre bir kategorizasyon yapılmakta, bu ölçüde davranılmaktadır. Çocuktan da kendi cinsiyetine uygun davranışlar göstermesi beklenmektedir. Çocuk toplumun beklediği cinsiyet davranış kalıplarını bu sosyalizasyon içinde model alma, özdeşleşme, şartlanma gibi öğrenme modelleriyle öğrenir ve içselleştirir. Ergenlik döneminde ise, biyolojik olarak kadın ve erkek olarak ayrışan bireyler, toplum tarafından cinsiyetlere yüklenmiş olan anlamlarla kadınlık ve erkeklik rollerini benimsemiş olurlar. Böylelikle kadın ve erkeklerden beklenen gelecekteki davranış kalıpları toplum tarafından belirlenir (Girginer, 1994). Yılmaz'a (2010) göre bireyin toplumla uyumlu olabilmesi için toplumun cinsiyetine atfettiği rolleri yerine getirmesi gerekmektedir.

Cinsiyet rolü gelişimini, kuramların bir kısmı biyolojik yaklaşımla, bir kısmı bilişsel yaklaşımla, bir kısmı da sosyal etkileşimsel yaklaşımla açıklamıştır (Dökmen, 2010). Bu araştırma temelinde benimsenen Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramıdır. Bu kurama göre Bem, toplumun kadın ve erkek rollerini tanımlanmasına göre kadınsı ve erkeksi roller hakkında bilişsel şemalar geliştirildiğini öne sürmüştür (Bem, 1981). Yukarıda bahsedilen sınıflamaya göre Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı hem bilişsel yaklaşımı hem de sosyal öğrenme kuramını benimsemektedir (Dökmen, 2010). Bem geliştirdiği ölçekte kadınsı özellikleri daha fazla taşıyan bireyleri kadınsı, erkeksi özellikleri daha fazla taşıyanları erkeksi, hem kadınsı hem erkeksi özellikleri beraber taşıyanları androjen, kadınsı ve erkeksi özellikleri belirgin olarak taşımayan bireyleri belirsiz olarak sınıflamıştır (Dökmen, 1999).

Toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik ilişkisine konu olduğu araştırmalarda tutarlılık göstermeyen sonuçlara rastlanmaktadır. Evlilik kalitesi açısından kadınsı cinsiyet rolünün ifade edici ve duyarlı olması nedeniyle eşe karşı gösterilen sevgi davranışlarını artırdığı için evlilikte sevgi ve sıcaklık ortamı yarattığı bulunmuştur

(Huston ve Geiss, 1993; akt. Curun, 2006). Her ne kadar kadınsı cinsiyet rolünün evliliğe olumlu etkisi olduğu ileri sürülse de erkeksi cinsiyet rolünün özellikle stresli çiftlerde olumlu katkı yaptığı gözlenmiştir. Yapılan bazı araştırmalarda problem çözme sürecinde kadınsılık bazı olumsuz duygu ve davranışlara eşlik edebileceği için olumsuz iletişime neden olabilmektedir (Curun, 2006).

İlgili Araştırmalar

Yüklemeler İle İlgili Araştırmalar

Yükleme kuramının konu olduğu araştırmalara bakıldığında;

Güven (2011), suça karışmış ve suça karışmamış çocukların düşmanca niyet yükleme yanlılıklarını ailesel özelliklerine göre incelemiş ve beklendiği üzere suça karışmış olan çocukların daha fazla düşmanca niyet yükleme yanlılığı yaptıklarını bulmuştur.

Yetişkinlerle yapılan çalışmalarda ise Oktan (1999), öğretmen adayları ve öğretmenlerin kendini gerçekleştirme ve yükleme biçimlerini karşılaştırmıştır. 60 öğretmen adayı, 120 öğretmen olan örnekleminde öğretmen adaylarının yükleme biçiminin sadece değişir-değişmez boyutuyla kendini gerçekleştirme düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, öğretmenlerde ise değişir-değişmez, özel-genel, içsel-dışsal yükleme boyutlarından herhangi biriyle kendini gerçekleştirme düzeyinin ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mamatoğlu (Kalyon) (1996), ise mesleki başarı ve başarısızlık durumlarında yapılan yüklemeler ve duyguların ilişkili olup olmadığını araştırmıştır. Bulgulara göre başarı ve başarısızlık durumlarında bireylerin içsel yüklemeler yaptıklarını, mutluluk, gurur, yeterlilik, memnuniyet duygularının başarıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu ve yapılan yüklemelerin depresyon puanlarıyla arasındaki ilişkinin çaba ve yetenek yüklemeleriyle anlamlı ilişki içinde olduğunu bulmuştur.

Gürel (1994) akademik başarı alanındaki nedensel yükleme modeline göre hipotetik gerçek, sosyal-akademik ve olumlu-olumsuz olaylarda yapılan yüklemeler arasında farklılaşmayı incelediği araştırmasında sosyal-akademik, olumlu-olumsuz olaylarda içsel-dışsal boyuttaki yüklemeler anlamlı düzeyde ilişkili, istikrar boyutundaki

yüklemeler hipotetik gerçek ve olumlu-olumsuz olaylarla ilişkili olarak bulmuştur. Kontrol edilebilirlik yükleme boyutu ile olumlu-olumsuz olaylar ve sosyal-akademik olaylar anlamlı bir ilişki içinde bulunmamıştır.

Evlilik ve yüklemeler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalarda çoğunlukla evlilik kalitesine olan etkisine cevap aranmıştır. Örneğin Bradbury ve Fincham (1990), stresli ilişki yaşanan evliliklerde bireylerin olumlu olaylara dair yaptıkları yüklemelerin olayın niteliğini azaltma yönünde iken, olumsuz olayların önemini artırma yönünde olduğunu bulmuştur. Ayrıca stresli evliliklerde olumlu olaylar istisnai olarak değerlendirilirken, olumsuz olaylarda genelleme yapılması eğiliminin olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Görüldüğü gibi yükleme biçimleri evliliğin genel atmosferi içinde değişkenlik gösterebilmektedir. Graham ve Coloney (2006) yaşam stresleri karşısında evlilik yüklemelerinin ve evlilik kalitesinin nasıl etkilendiğini anlamak için 58 evli çiftle yaptıkları çalışmada, dönemsel yaşam stresleri karşısında olumlu yüklemeler yapan çiftlerin evlilik kalitesinde azalma yaşanmazken, olumsuz yüklemelerin evlilik kalitesinde düşüş yaşandığını gözlemlemiştir.

Tutarel-Kışlak (1997), nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evlilik uyumuyla ilişkisini incelediği çalışmada evlilik uyumunun sorumluluk yüklemelerinin evlilik uyumuyla ilişkili olduğunu ve güdü alt boyutunun evlilik uyumunu anlamlı olarak yordadığını bulmuştur. Benzer şekilde yüklemeleri evlilik doyumu ve bazı demografik değişkenlere göre inceleyen Berk (2009), 91 kadın ve 74 erkek öğretmene ulaşmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre nedensellik ve sorumluluk alt boyutlarıyla evlilik doyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu, nedensellik boyutundan sadece odak alt boyutunun evlilik doyumuyla ilişkisinin olmadığını bulmuştur. Demografik açıdan ise cinsiyetle evlilik doyumu arasında ilişki bulunmazken, yüklemelerin güdü alt boyutuna kadınların daha fazla başvurduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaş, tanışma süresi, evlenme yaşı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olup olmama durumu ile hem evlilik doyumu hem de yükleme tarzları arasında ilişki bulunmamıştır. Evlilik süresiyle olan ilişkisinde ise 11-15 yıllık evli çiftlerin 2-5 yıllık evli çiftlerden daha fazla genellik ve nedensellik yüklemeleri yaptığını belirtmiştir.

Yüklemeler evlilik kalitesini olduğu gibi evlilik uyumunu da etkileyen bir değişkendir. Kara (2013) tarafından 100 çiftle yükleme biçimleri, çatışma çözme stilleri, eşin duygu dışavurum tarzları ile çift uyumları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve

olumsuz eş davranışına karşı yapılan nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin, uyumu olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur. Yüklemeler ve evlilik uyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını Taysi (2010) yaptığı araştırmasında bulmuştur. 80 evli çiftle evlilik uyumunun ve yüklemelerin, evlilikte bağışlamayı yordama gücü tespit edilmeye çalışılmıştır. Bulgulardan biri de kadın ve erkekler arasında evlilikteki olumsuz yaşantılar yönünden anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı yönünde olmuştur. Bu bulgu bazı araştırmalarla paralellik göstermemektedir. Yüklemeler açısından Bradbury ve Fincham (1990) kadınların erkeklere göre daha fazla olumsuz yüklemeye yaptığını belirtmiştir. Yine Özer ve Cihan-Güngör'ün (2012) kişilik tarzları, yüklemeler ve bağlanma biçimlerinin yüklemeleri yordama durumunu incelediği araştırmasında 154 evli birey katılımcı olmuştur. Ayırma analizine göre yapılan araştırmada evlilik uyumu düşük kadınların daha az nedensel yüklemeye yaptıkları, evlilik uyumu yüksek erkeklerin daha fazla nedensel yüklemeye yaptıkları görülmüştür. Sorumluluk yüklemeleri ve deneyime açıklık özelliklerinin ise evlilik uyumu düşük olan erkeklerde fazlayken, evlilik uyumu düşük kadınlarda daha az olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasında bir ilişki olmadığını görmüş ancak bağlanma stillerinde çift etkileşimin araştırılmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

Bağlanma Stilleri İle İlgili Araştırmalar

Bağlanma stillerinin konu olduğu araştırmalar aşağıda açıklanmıştır;

Dilmaç ve arkadaşlarının (2009), 480 üniversite öğrencisi üzerinde sürekli kaygı ve denetim odaklarını bağlanma stilleri açısından incelediği araştırmasında sürekli kaygı ve denetim odağının olumsuz benlik-olumsuz diğerleri modeli ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın diğer bulguları ise şöyledir, güvenli bağlanan ve kayıtsız bağlanan bireylerin sürekli kaygı puanları diğerlerine göre daha düşüktür. Ayrıca güvenli bağlanan bireyler korkulu ve saplantılı bağlananlara göre daha içten denetimlidir. Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini, bağlanma ve cinsiyet rolleri açısından inceleyen İlhan (2012) ise kadınlarda yalnızlığın güvenli ve korkulu bağlanma stili tarafından, erkeklerde ise yalnızlığın erkeksi cinsiyet rolü ve korkulu bağlanma stili tarafından yordandığını bulmuştur. Kadınsı cinsiyet rolünün herhangi bir yordayıcı gücü olmadığını belirtmiştir.

Batıgün-Durak ve Büyüksahin (2008), aleksitimi (duyguların ifade edilmesinde güçlük), psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında 18-40 yaş aralığında 300 kişiye ulaşmış ve aleksitimi puanları yüksek olan kişilerin kaygılı ve kaçınan bağlanan bireyler olduğunu, ayrıca bunların psikolojik semptomları daha fazla sergilediklerini bulmuştur.

Taycan ve Kuruoğlu (2014) evlilikle ilgili sorun yaşayan 25 çifti araştırma grubu, herhangi bir sorun belirtmeyen 25 çifti de kontrol grubu olarak seçmiş ve evlilik uyumları, bağlanma stilleri, mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak sorun yaşayan çiftlerde yaşamayanlara göre kadın ve erkeğin birbirlerini az güvenilir bulduklarını, bu çiftlerde kadınların bağlanma stillerinin daha çok kaçınma ve kaygı boyutunun, erkeklerin ise kaçınma boyutunun yüksek olduğunu, mizaç ve karakter özellikleriyle evlilik uyumunun ilişkili olduğunu ve kadınlarda %48 oranında depresyona rastlandığını bulmuşlardır.

Alanyazında bu araştırmanın değişkenleri olan yüklemeler ve bağlanma stilleri ilişkisini romantik ilişki içindeki çiftlerde inceleyen araştırmalara da rastlanmaktadır. Aşağıda bunlar açıklanmıştır;

Collins (1996) romantik ilişki içindeki çiftlerle yaptığı çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilere göre saplantılı bağlananların eş davranışına karşı daha fazla olumsuz yükleme yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir bulguyu da Sümer ve Cozarelli (2004) yaptıkları araştırmada elde etmişlerdir. 93 erkek ve 259 kadın toplam 352 kişilik romantik ilişkisi olan bireye uygulanan anket sonuçlarına göre güvenli bağlanan bireyler güvensiz bağlananlara göre daha az olumsuz yükleme yapmışlardır. Ayrıca, Whisman ve Allan'ın (1996) da 68 çift üzerinde yürüttükleri çalışmada, olumsuz eş davranışına karşı kadınların sorumluluk yüklemeleri; erkeklerin ise nedensellik yüklemeleri, bağlanmanın kaygı boyutuyla anlamlı ilişki içinde bulunmuştur.

Bağlanma stillerinin yüklemelerle ilişkili olmadığını gösteren bulgulara da rastlanmaktadır. Örneğin, Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu'nun (2006) araştırmasında olumsuz eş davranışına yapılan yüklemelerin dörtlü bağlanma stili temelinde farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun gibi bir bulguyu da Okşak (2004) hem evli olan hem de evli olmayan çiftlerle yürüttüğü çalışmada elde etmiş; evli çiftlerde olumlu benlik modelinin olumsuz eş davranışına yapılan yüklemelere göre farklılaşmadığını;

ancak evli olmayan çiftlerde benlik modeli ve eş davranışına yapılan yüklemelerin anlamlı bir ilişki içinde olduğunu bulmuştur.

Olumsuz iletişimin evlilikte bağlanma ve yüklemelerle ilişkisini inceleyen araştırmalarla ilgili sonuçlar şöyledir; evlilikte sorun yaşayan ve sorun yaşamayan çiftlerle yapılan bir araştırmada kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının puanları yüksek çıkarken, erkeklerin kaçınma boyutunun yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Erdoğan, 2007). Pearce ve Halford (2008) ise evli olan ve beraber yaşayan 59 çiftle, yüklemelerin, negatif çift iletişimi ve bağlanmaya etki edip etmediğini araştırmıştır. Hem anket ve hem de gözleme dayalı çalışmasında; güvensiz bağlanan kadınlarda anket ve gözlem sonuçlarından tutarlı sonuçlar elde etmiş, olumsuz yüklemelerin, bağlanma ve çift iletişimiyle ilişki içinde olduğunu bulmuştur. Henee ve arkadaşları (2005) da, 415 çift üzerinde, depresyon belirtileri ve evlilik uyumuna bağlı doğrudan ve dolaylı yolları araştırmışlardır. Araştırmada çatışmalı iletişim, yüklemeler ve bağlanma stillerinin depresyon ve evlilik uyumuna olan etkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre, kadınlarda depresif belirtiler ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi, korkulu ve güvenli bağlanma stillerinin doğrudan etkilediği; erkeklerde ise doğrudan etkileyen değişkenin nedensel yüklemeler olduğu bulunmuştur.

Cinsiyet Rollerine İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Cinsiyet rolleri sadece psikoloji değil diğer disiplinlerin de farklı değişkenlerle cevap aradığı bir kavramdır (örn. Yağcı ve İlarıslan, 2010; Şener, 2011; Özkan ve Gündoğdu, 2011; Güzel, 2014; Baştuğ ve Kuru, 2009). Bu bölümde psikoloji alanında yapılan çalışmalara değinilecektir.

Üniversite öğrencilerinde profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeylerinin araştırıldığı çalışmada kızların erkeklere göre yardım arama tutumlarının daha olumlu olduğu, kadınsı ve androjen cinsiyet rolünün yardım arama tutumlarının erkeksi ve belirsiz cinsiyet rolüne sahip olanlardan daha olumlu olduğu, kendini saklama düzeyleri ile yardım arama tutumlarının negatif yönde ilişkili olduğu sonucu bulunmuştur (Özbay, Terzi, Erkan, Cihangir-Çankaya, 2011). Yine üniversite öğrencilerinin cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinin çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili görüşlerinin sorgulandığı bir araştırmada ise çalışma yaşamı ile evlilik yaşamı alanlarında erkeklerin geleneksel

tutumu benimsediği, toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili alanlarda kız ve erkeklerin eşitlikçi görüşlere sahip olduğu bulunmuştur (Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneoğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın, Eroğlu, 2009). Yaşam değerleri ile cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerinde araştıran Öngen ve Aytaç (2013), kız öğrencilerin cinsiyet rollerinde eşitlikçi görüşü benimserken, erkek öğrencilerin gelenekçi görüşü benimsediklerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca yaşam değerleriyle eşitlikçi cinsiyet rolünü anlamlı düzeyde ilişkili bulmuştur.

Evlilikte veya romantik ilişki içinde, cinsiyet rollerine göre cevap aranan çalışmalara bakıldığında;

Curun (2006) 102 evli çiftle yaptığı araştırmada evlilik doyumunu yordayan değişkenlerden birinin kadınsı cinsiyet rolü olduğunu bulmuştur. Aynı zamanda erkeksilik rolünün de evlilik uyumunda ikinci en önemli belirleyici olduğunu belirtmiştir. Curun (2001) 70 kişilik flört eden çift örneklemeyle yaptığı araştırmasında ise, eşini androjen olarak niteleyen bireylerin ilişki doyumunun daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Sonuç olarak evlilikte hem kadınsı hem de erkeksi rollerin evlilik uyumunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Curun, 2001; 2006). Anar'a (2011) göre de androjen cinsiyet rolü belirsiz cinsiyet rolüne göre evlilik uyumunu daha çok açıklamaktadır. Yine Bal (2007) erkeklerin kadınsılık özelliklerinin artmasının evlilik uyumunu artırdığını gözlemlemiştir. Steiner-Pappalardo ve Gurung (2002), kadınsılığın hem erkekler hem de kadınlar üzerinde ilişki kalitesini olumlu etkileyen bir özellik olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Sayers ve Baucom (1991) evliliğinde sıkıntı yaşayan 60 çift üzerinde yaptıkları çalışmada kadınsılığın olumsuz davranışlarla daha fazla ilişkili, yüksek erkeksiliğin olumsuz davranış dizileriyle daha az ilişkisi olduğunu görmüşlerdir. Görüldüğü gibi ilişki kalitesi ve uyum söz konusu olduğunda araştırmacılar cinsiyet rolleri etkisinin farklı sonuçlarına ulaşmışlardır. Alan yazında bu farklılaşmanın sebebini evliliğin çatışmalı olup olmamasıyla ilgili olduğuyla açıklamışlardır. Çünkü hassaslık, duyarlılık ve ifade edici olmak olumsuz duyguların dışı vurumunu da etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve evli bireylerin evlilik kalitesi ile yaşam doyumlarını inceleyen araştırmasında ise Kodan (2013), farklı meslek ve yaş gruplarından, evli olan 325 kadın, 308 erkekten veri toplamıştır. Tutumlar, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü "kadınsı", "eşitlikçi", "evlilikte", "erkek",

“geleneksel” cinsiyet rolü tutumları alt boyutlarına göre sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ve yaşam doyumunun, evlilik kalitesinin önemli bir yordayıcısı olduğunu belirlemiştir.

Buğa (2009), yatırım modeline göre ilişki istikrarı, ilişki doyumu, bağlanma ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan flört eden, beraber yaşayan ve evli olan, 214 kadın ve 186 erkek toplam 400 kişiden anket yoluyla cevaplar alınmıştır. Sonuçlara göre erkeklerde kadınsılık rolü arttıkça ilişkiye yapılan yatırım da artmakta, kadınlarda erkeksilik rolü arttıkça ise ilişkiye yapılan yatırım azalmaktadır. Bağlanma stilleri açısından bakıldığında ise erkeklerde de kadınlarda da kaygı boyutu arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın arttığı görülmüştür.

Damarlı (2006) ise bağlanma, cinsiyet rolü ve benlik kavramı ilişkisini ergenler üzerinde araştırmıştır. Lisede okuyan 305 kadın, 267 erkekte elde edilen bulgular şöyledir; androjen bireylerin korkulu bağlanma düzeyleri belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerden, saplantılı bağlanma düzeyleri erkeksi bireylerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Kadınsılık rolüyle saplantılı bağlanma arasında, erkeksilik rolüyle güvenli ve kayıtsız bağlanma arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca, belirsiz cinsiyet rolüne sahip olan kişilerin benlik kavramlarının, erkeksi ve androjen cinsiyet rolüne sahip olanlardan daha olumsuz olduğu, güvenli bağlanan bireylerin saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanan bireylere göre daha olumlu benlik kavramı geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Anar (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre evli bireylerin iş doyumu, evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. 180 evli ve çalışan bireyin katılımcı olduğu araştırmada; toplumsal cinsiyet rollerine göre evlilik doyumu, androjen cinsiyet rolüyle belirsiz cinsiyet rolü arasında androjen cinsiyet rolü lehine yüksek çıkmıştır. Ayrıca erkeksi cinsiyet rolüne sahip olanların iş doyumu, belirsiz cinsiyet rolüne sahip olanların iş doyumundan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bireylerin evlilik uyumu ve iş doyumu açısından erkeksilik rolünün önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yüksel (2013) çalışmasında kadınlarda evlilik uyumu, psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerde kullandıkları stresle baş etme yöntemleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının rolünü araştırmıştır. Stresle baş etmede boyun eğici

ve çaresiz yaklaşıma sahip olan ve sosyal destek alma yoluna giden kadınların geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının yüksek, eşitlikçi cinsiyet rolü benimseyenlerin evlilik uyumlarının daha yüksek ve psikopatolojik belirtiler gösterme eğiliminin ise daha az olduğunu belirlemiştir. Toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının evlilik doyumu ve sosyal güç yöntemleri (social power tactics) arasındaki ilişkideki rolü üzerine yapılan bir çalışmada da geleneksel cinsiyet rolü benimseyen kişilerde, liberal tutumu benimseyenlerle karşılaştırıldığında evlilik doyumu ve güç kullanımı arasında yüksek bir negatif ilişki olduğu yani güç kullanımı arttıkça evlilik doyumunun azaldığı ortaya konmuştur (Schwarzwald ve ark., 2008).

Demirtaş ve Dönmez (2006), evli ve evli olmayan 454 kişiyle kıskançlıkla yaş, cinsiyet, cinsiyet rolü, benlik saygısı, eşi fiziksel olarak çekici bulup bulmama gibi değişkenlerin ilişkisini araştırmışlar ve kıskançlık düzeyleri açısından cinsiyet ile cinsiyet rolü yöneliminin anlamlı derecede ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Buraya kadar olan araştırmalar incelendiğinde yüklemeler, bağlanma stilleri ve cinsiyet rolleri araştırmalara ayrı ayrı konu olmuş, farklı değişkenler ve sosyo-demografik özelliklerle değerlendirilmiş ancak aynı çalışma içinde araştırılmadığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, evren, kullanılan ölçme araçları, veri toplamada izlenen yol, verilerin istatistiksel analizinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma betimsel bir çalışmadır. Olguları ve olgular arası ilişkileri, var olan durumu saptamaya yönelik, “Nedir?” sorusunun cevabını arayan çalışmalar betimsel olarak tanımlanmıştır (Karasar, 2010). Bu çalışmada değişkenlere ait kavramların gözlem ve ölçümünün sayılarla ifade edilebildiği, tekrarlanabildiği, objektif ölçümlerin yapıldığı nicel araştırma metodu (Yıldırım ve Şimşek, 2004) ile bu değişkenlerin birlikte değişiminin varlığını ya da derecesini belirlemeye çalışan ilişkisel tarama metodu (Karasar, 2010, s.81) kullanılmıştır.

Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya il merkezinde, çeşitli devlet veya özel kurumlarda çalışan ve herhangi bir işte çalışmayan evli 200 çift olmak üzere toplam 400 kişiden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler uygunluk ve uygulanabilirlik kriterine göre ve gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme metodu kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme yöntemi; grubun çeşitliliğini artırarak kıyaslama yapma ve konunun derinlemesine incelenmesine imkan sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Kimlerin seçileceğine araştırmacı tarafından karar verilmektedir (Balcı, 2005). Bu nedenle araştırmanın amacına en uygun gruplara (farklı sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve yaş vb. gruplar) ulaşılması sağlanmıştır. Kartopu (zincir) örnekleme; evrene ait bir birime ulaşılmasından sonra, birinci birim aracılığıyla ikinci birime, ikinci birim aracılığıyla üçüncü birime, böylelikle tıpkı kartopu gibi büyüterek örneklemin oluşturulması metodudur (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Araştırmada özellikle çalışmayan kadınlara kartopu metoduyla ulaşılmıştır. Tablo 1’de katılımcıların demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

		Katılımcılar (N=400)	
		N	%
Yaş	18-25	19	4.8
	26-35	178	44.5
	36-45	116	29
	46-55	68	17
	56 ve üzeri	19	4.8
Eğitim Düzeyi	İlkokul	40	10.0
	Ortaokul	33	8.3
	Lise	80	20.0
	Yüksekokul	53	13.3
	Üniversite	163	40.8
	Yüksek lis./doktora	31	7.8
Çalışma Durumu	Çalışmıyorum	104	26.0
	Çalışıyorum	296	74.0
Evlilik yılı	0-5	106	26.5
	6-15	141	35.3
	16-25	97	24.3
	26-35	46	11.5
	36 ve üzeri	10	2.5
Eş ile yakınlık	Akraba	32	8
	Uzaktan akraba	26	6.5
	Akraba değil	342	85.5
Evlilik biçimi	Severek/flört ederek	200	50.0
	Görücü usulü isteyerek	182	45.5
	Görücü usulü istemeyerek	18	4.5
Gelir düzeyi	Düşük	22	5.5
	Orta altı	31	7.8
	Orta	244	61.0
	Orta üstü	101	25.3
	Yüksek	2	0.5

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 200 evli çiftin 19’u (%4.8) 18-25 yaş aralığında; 178’i (%44.5) 26-35 yaş aralığında; 116’sı (%29) 36-45 yaş aralığında; 68’i (%17) 46-55 yaş aralığında; 19’u (%4.8) 56 ve üzeri yaş aralığındadır.

Katılımcıların 40'ı (%10) ilkokul mezunu; 33'ü (%8.3) ortaokul mezunu; 80'i (%20) lise mezunu; 53'ü (%13.3) yüksekokul mezunu; 163'ü (%40.8) üniversite mezunu; 31'i (%7.8) yüksek lisans ve doktora mezunudur. Araştırmaya katılan bireylerden 104'ü (%26) bir işte çalışmazken; 296'sı (%74) bir işte çalışmaktadır. Katılımcıların 106'sı (%26.5) 0-5 yıllık evli; 141'i (%35.3) 6-15 yıllık evli; 97'si (%24.3) 16-25 yıllık evli; 46'sı (%11.5) 26-35 yıllık evli; 10'u (%2.5) 36 ve üzeri yıllık evli çiftlerdir. Katılımcı çiftler arasında 32 kişi (%8) eşiyile akraba; 26 kişi (%6.5) eşiyile uzaktan akraba; 342 kişi (%85.5) eşiyile akraba olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların 200'ü (%50) eşiyile severek/flört ederek; 182'si (%45.5) görücü usulü isteyerek; 18'i (4.5) görücü usulü istemeyerek evlendiğini belirtmiştir. Araştırma grubunu oluşturan bireylerden 22'si (%5.5) düşük gelir düzeyine; 31'i (%7.8) orta altı gelir düzeyine; 244'i (%61) orta gelir düzeyine; 101'i (25.3) orta üstü gelir düzeyine; 2 kişi ise (%0.5) yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

Ölçme Araçları

Araştırmada yüklemeleri ölçmek amacıyla “İlişkilerde Yükleme Ölçeği” (İYÖ), bağlanma stillerini ölçmek amacıyla “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri” (YİYE), cinsiyet rollerini ölçmek amacıyla “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE)” ve “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır.

İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)

Ölçek Fincham ve Bradbury (1992) tarafından evli bireylerin ilişkilerde yaptıkları yüklemeleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin nedensellik ve sorumluluk olmak üzere iki alt boyutu vardır. *Nedensellik* yüklemelerinin alt boyutları; odak, istikrar ve genellik alt boyutlarıdır. *Sorumluluk* yüklemelerinin alt boyutları ise; niyet, suçlama ve güdüdür. Ölçek ile her bir alt boyutun toplam puanı toplanarak “nedensellik” ve “sorumluluk” alt boyutlarının puanı elde edilebildiği gibi toplam yükleme puanı da hesaplanabilmektedir.

Ölçekte eş davranışı ile ilgili 24 ifade bulunmaktadır. Her maddenin alt ifadeleri 1 ile 6 arası puanlanan Likert tipi derecelendirmeye değerlendirilmektedir. Elde edilen puanların toplamı yükleme puanını oluşturmaktadır (Tutarel-Kışlak, 1996b). Ölçekten

alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puanlar 144'tür. Puanın artması eşe yapılan yüklemenin arttığı anlamına gelmektedir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Tutarel-Kışlak (1996b) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin her bir yüklem alt boyutunun iç tutarlık katsayısı kadınlar ve erkekler için .71 ile .91 arasında değişmektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği alt boyutlar için .56 ile .82 arasında ve anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin yüklem alt boyutlarının kendi aralarındaki korelasyon ölçeğin orijinali ile paralellik göstermektedir. Alt boyutların kendi aralarındaki güvenirlik puanları kadınlar için .35 ile .78; erkekler için .32 ile .78 arasında değişmektedir. Ölçeğin ölçek bağımlı geçerliği, toplam yüklem puanı ile Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) ile Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) arasındaki korelasyon hesaplanarak bulunmuştur. EUÖ ile her bir yüklem alt boyutu arasındaki korelasyon kadınlar için -.32 ile -.60 arasında; erkekler için -.25 ile -.50 arasındadır. AYDA ile toplam yüklem puanı arasındaki korelasyon ise .66 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. Bu çalışmada güvenirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Brennan ve arkadaşları tarafından (1998) bağlanma biçimini ölçen farklı ölçeklerin 323 maddesinin geniş bir örneklem grubuna uygulandıktan sonra faktör analizi sonucunda kaygı ve kaçınma temel boyutlarında elde edilen 36 maddenin belirlenmesiyle oluşturulmuştur. Araştırmacılar yapılan faktör analizlerinin ardından bağlanma davranışlarında iki temel boyut; kaygı ve kaçınma üzerinde tanımlandığı görülmüştür. Brennan ve arkadaşları her iki boyutu içeren Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (Experiences in Close Relationships Inventory) geliştirmişlerdir (Sümer, 2006).

YİYE kaygı ve kaçınma boyutlarını 18'er madde ile ölçen toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığı yedi basamaklı ölçek kullanılarak değerlendirilmektedir (1=hiç katılmıyorum; 7=tamamen katılıyorum). *Kaygı* boyutu hesaplanırken çift numaralı maddelerin, *kaçınma* boyutu hesaplanırken tek numaralı maddelerin ortalamaları hesaplanmaktadır. Ölçeğin ters yüklü maddeleri “ 3., 15., 19., 22., 25., 27., 29., 31., 33. ve 35.” maddelerdir. Kaygı ve kaçınma boyutundan alınan yüksek puan olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modelinin arttığına işaret

etmektedir. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınacak en düşük puan 18, en yüksek puan 126' dir. Puan arttıkça kaçınmacı bağlanma veya kaygılı bağlanma artmaktadır.

YİYE ile ölçülen kaygı ve kaçınma boyutları kullanılarak kişiler dört bağlanma kategorisi içinde sınıflandırılabilir. Böylece hem boyut hem de kategorik olarak ölçme yapılabilir (Dilmaç, Hamarta ve Arslan, 2009; Batıgün-Durak ve Büyükaşahin, 2008). Kaygı boyutu ile benlik modelinin, kaçınma boyutu ile de başkaları modelinin yüksek düzeyde ilişkili olacağı öngörülmüştür (Brennan ve ark. 1998). Güvenli bağlanma stili düşük düzeyde kaçınma ve kaygı boyutunda değerlendirilirken, bunun karşı kutbunda yer alan korkulu bağlanma her iki boyutun yüksek olmasıyla tanımlanmıştır. Saplantılı bağlanma stili yüksek kaygı ve düşük kaçınma ile tanımlanırken, kayıtsız bağlanma düşük kaygı ve yüksek kaçınma şeklinde sınıflandırılmıştır (Sümer, 2006).

YİYE'nin Türkçe'ye uyarlanması Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yapılmıştır. Faktör yapısı ve ilgili analizler açısından şu bulgular elde edilmiştir; iç tutarlılık katsayısı kaygı boyutu için = .86, kaçınma boyutu için = .90 bulunmuş, yüksek bir güvenilirlik düzeyinde olduğu gözlenmiştir (Sümer, 2006). Bu araştırmada Cronbach Alpha katsayısı kaçınma boyutu için .70; kaygı boyutu için .84 bulunmuştur. YİYE'nin kaygı ve kaçınma boyutları, diğer ölçeklerin (İlişki Anketi -İA, İlişki Ölçekleri Anketi-İÖA) tanımladığı benlik ve başkaları modeli sınıflamasına göre daha fazla varyans açıklamaktadır. Aynı ölçeklerle ölçülen dördü bağlanma kategorisinde de YİYE'nin daha fazla varyans açıkladığı bulunmuştur (Sümer, 2006). Bu nedenle YİYE'nin diğer ölçeklere göre daha geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir. Ancak ölçekleri dilimize uyarlayan araştırmacılar kategorik ölçümlere göre yordama gücü fazla olduğu için boyut temelli kullanımını önermektedirler (Sümer, 2006).

Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri (BCRE)

Sandra L. Bem (1974) tarafından geliştirilen BEM Cinsiyet Rolü Envanteri'nin 20 maddesi kadınsılık, 20 maddesi erkeksiliği ölçmektedir. Ölçeğin orijinalinde yer alan 20 madde sosyal beğenirlik özelliklerini ölçmekte ve dolgu maddesi olarak ele alındığından son zamanlarda sık kullanılmamaktadır.

Türkçeye uyarlama çalışmaları Kavuncu (1987) tarafından yapılan envanterin her bir maddesi 7'li Likert tipi ölçek şeklinde puanlanmaktadır. Katılımcılar maddelerin kendilerine uygunluk derecesine göre "1. Hiç uygun değil" "7. Tamamen uygun" anlamında yanıtlamaktadırlar. Ölçek hem "kadınsılık" ve "erkeksilik" puanlarının toplanmasıyla sürekli değişken olarak ölçüm yapılmasına imkan vermekte, hem de bu puanların ortancalarının altında kalıp kalmamalarına göre kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz cinsiyet rollerinden hangisine sahip olduğu belirleyebilmektedir. Alan yazında her iki kullanımına da rastlanmaktadır (Anar, 2011; İlhan, 2012). *Kadınsılığın* hesaplanmasında, "1., 3., 5., 6., 7., 9., 11., 14., 16., 19., 22., 23., 24., 30., 31., 34., 36., 37., 39., 40." maddelerinden alınan puanlar hesaplanırken, *erkeksilik* hesaplanırken, "2., 4., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 18., 20., 21., 25., 26., 27., 28., 29., 32., 33., 35., 38." maddeleri değerlendirilmektedir.

Ölçeğin psikometrik özelliklerinin değerlendirmesi Dökmen (1999) tarafından yapılmıştır. Çalışmada kadınsılık medyanı K=111 (ortalama puana göre 5.55), erkeksilik medyanı E=104 (ortalama puana göre 5.20) bulunmuştur ve bundan sonraki çalışmalarda norm olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir. Kadınsılık puanı kadınsılık puanı ortancasının üstünde, erkeksilik puanı erkeksilik ortancasının altında olanlar kadınsı; erkeksilik puanı erkeksilik puanı ortancasının üstünde, kadınsılık puanı ortancasının altında kalanlar erkeksi olarak kabul edilmektedir. Kadınsılık ve erkeksilik özelliği puanları her iki özellik ortancasının üstündeyse androjen, her ikisinde de ortancanın altındaysa belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak nitelendirilmektedir (Dökmen, 1999).

Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği kadınsılık ölçeği için .75 ($p < .05$), erkeksilik ölçeği için .89 ($p < .05$) bulunmuştur. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliği MMPI'nin Erkeklik ve Kadınlık ölçekleri kullanılarak elde edilmiştir. Ancak erkekler için istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki bulunmuştur. BCRE'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması Dökmen (1991) tarafından tekrarlanmıştır. Dökmen, geçerlik çalışmasında Cinsiyet Rollerine İle İlgili Kalıp Yargı Ölçeği'ni kullanmış, bu ölçekle BCRE'nin Kadınlık ve Erkeklik alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. (K için, $r = .51$, $p < .05$; E için $r = .63$, $p < .05$; $n=100$). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlardan ölçeğin geçerli olduğu söylenebilir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi gibi demografik bilgiler elde etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulara ek olarak evlilik ilişkisiyle ilgili; evlenme biçimi, evlilik süresi, eş ile yakınlık derecesi sorularını yanıtlamaları istenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 2013 yılında Malatya il merkezinde yaşayan evli çiftlere ölçme araçları bir arada verilerek uygulanmıştır. Ölçekleri tek başına sağlıklı cevaplandıramayacak olanlara araştırmacı yardımcı olmuştur.

Ölçme araçları katılımcıların bir bölümüne çalıştıkları kurumda gerekli izinler alınarak, bizzat araştırmacı tarafından verilmiş, katılımcılara yanıtlarken dikkat edilmesi gerekenler açıklanmıştır. Eşlerine de ölçekleri ulaştırmaları istenmiştir. Diğer bölümüne ise, katılımcılar aracılığıyla “kartopu” metoduyla ölçme araçları ulaştırılmıştır.

Katılımcılara, eşlerin birbirinden bağımsız yanıtlamaları için ölçekler ayrı zarflar içinde, numaralandırılarak verilmiş, isim yazmamaları, ölçekleri tekrar aynı zarfa koyup kapatarak geri iletmeleri, yanıtların gizli tutulmasının araştırma için taşıdığı önem vurgulanmıştır. Ölçeklerin cevaplanması yaklaşık yirmi dakika sürmüştür. Eksik ve hatalı cevaplanan, çiftlerden biri tarafından yanıtlanmamış ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Anket formu aracılığıyla elde edilmiş olan bilgiler “SPSS for Windows 20.0” istatistik paket programına aktarılmış bu program aracılığıyla değerlendirilmiştir. Alt problemlerin analizinde kullanılan yöntemler aşağıda verilmiştir.

1. Birinci araştırma sorusu için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi,
2. İkinci ve üçüncü araştırma soruları için Independent Samples T- Testi analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik sorulara ilişkin bulgulara yer verilecektir. Araştırmada evlilik ilişkisinde yüklemeleri belirlemek için kullanılan İYÖ, yetişkin bağlanma stillerini belirlemek için kullanılan YİYE ve alt boyutları ile toplumsal cinsiyet rolünü belirleyen BCRE'nin alt boyutlarına ait aritmetik ortalama, standart sapma, maksimum ve minimum değerler, katılımcı sayıları ile çoklu doğrusal regresyon analizi ve Independent Samples T testi sonuçlarının sayısal bilgileri, tabloları ve açıklamaları sunulacaktır.

Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Aşağıda verilen Tablo 2'de araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların İlişkilerde Yükleme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri'nden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri

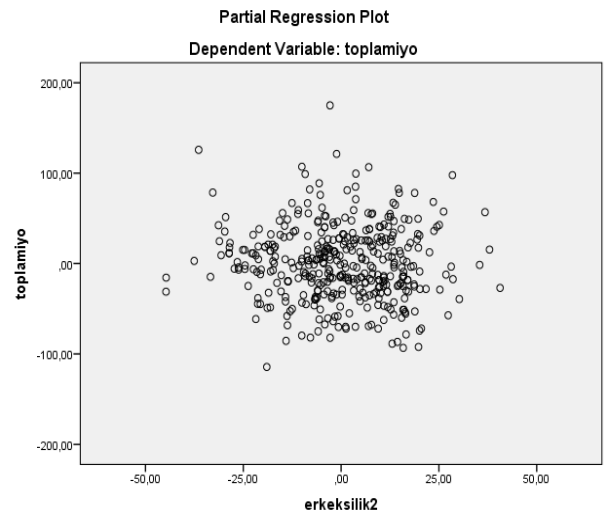
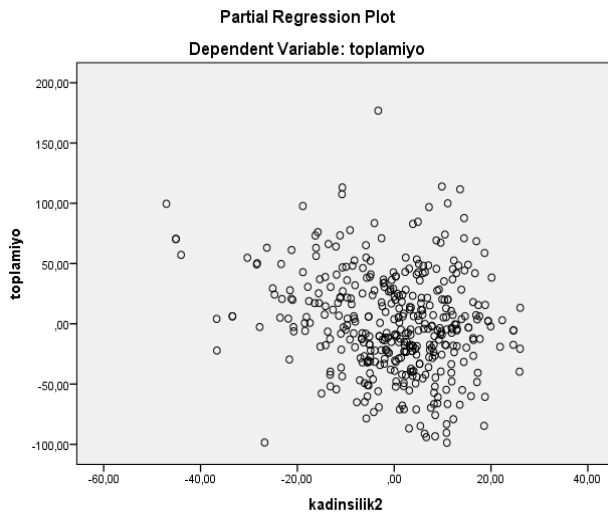
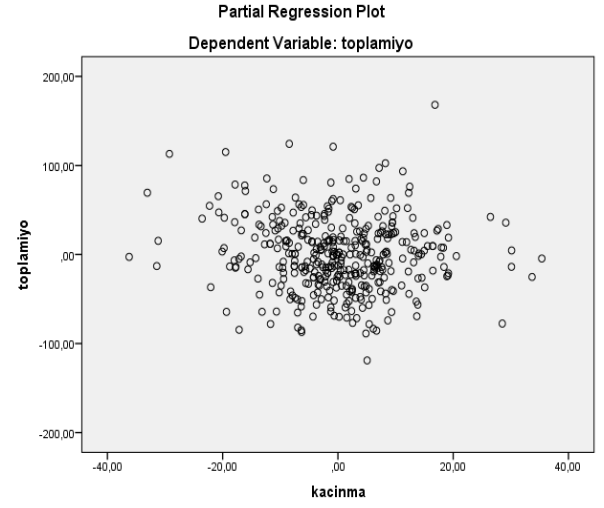
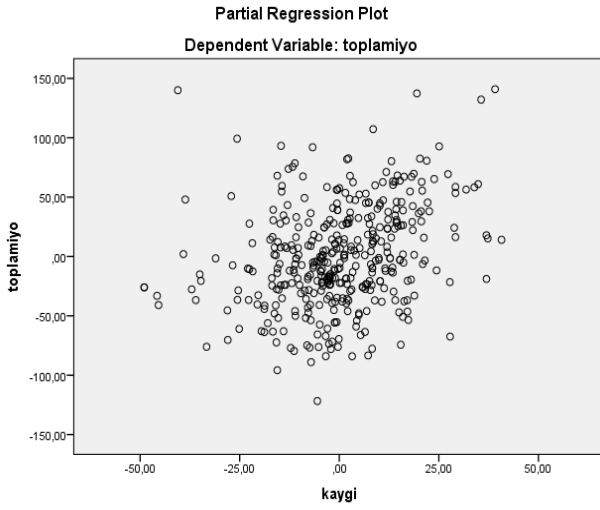
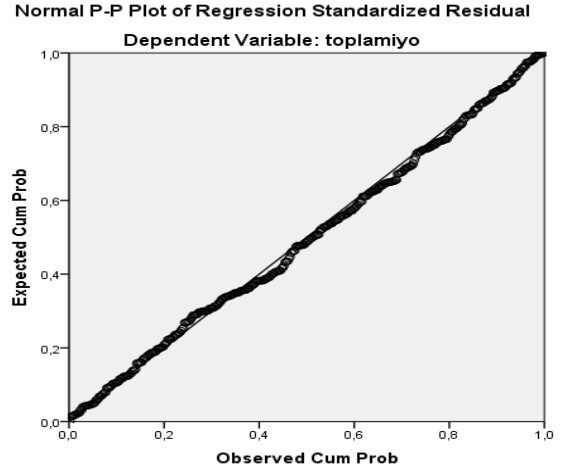
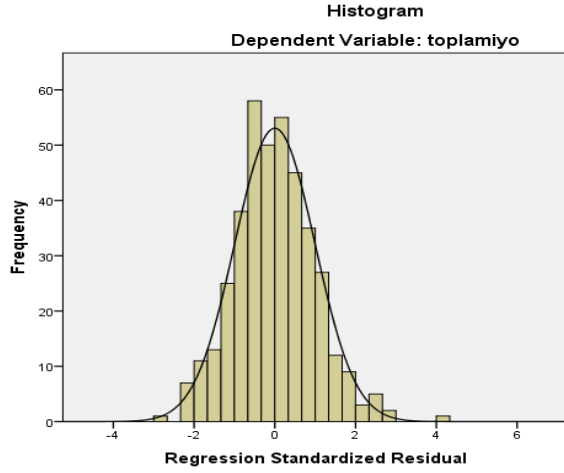
	N	$\bar{X}$	Ss	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
İlişkilerde Yükleme	400	43.19	43.89	48.00	288.00	.28	.08
Kaygılı Bağ	400	77.27	18.77	18.00	126.00	-.49	.10
Kaçınmalı Bağ	400	74.75	13.88	18.00	123.00	-.28	2.6
Kadınsılık	400	111.95	12.88	60.00	140.00	-.96	1.6
Erkeksilik	400	104.60	15.16	60.00	140.00	-.16	-.30

Tablo 2'de araştırma grubundan elde edilen sonuçların normallik dağılımına göre değerleri verilmiştir. Tablo 2'ye göre verilen basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde kadınsılık değerlerinin bir parça sağa çarpık olduğu görülse de ölçeklerden elde edilen verilerin normale yakın bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Araştırmada yüklemeler bağımlı değişken, cinsiyet rolleri ve bağlanma stilleri bağımsız değişken olarak belirlenmiş ve bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni

yordama durumu çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemiyle belirlenmiştir. Öncelikle normallik ve doğrusallık varsayımları incelenmiştir. Normalliği ölçmek amacıyla Mahalanobis uzaklık katsayısına bakılmıştır. Pearson ve Hartley'e (1958; akt. Seçer, 2013) göre dört bağımlı değişken için belirlenen değer aralığından ($X^2=18.47$) yüksek çıkan üç deneğe ait veriler analiz dışı bırakılmıştır. Bununla birlikte Tablo 2'de verilen ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları da normal bir dağılım olduğunu göstermektedir. Ayrıca P-Plot ve Scatteplot grafikleri incelendiğinde normal bir dağılım gözlenmiştir. Doğrusallığı ölçmek amacıyla, çoklu bağıntılılık (multi-collinearity) durumu incelenmiştir. Bunun için bağımsız değişkenler arasındaki ikili korelasyonlar incelenmiştir. Bu koşula göre .80'in üzerinde bir korelasyon çoklu bağıntılılık sorunu olabileceğini göstermektedir (Büyüköztürk, 2010, s.100). Korelasyon değerlerinin -.01 ile -.57 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca bağımsız değişkenlerin açıklayamadığı varyans oranı (tolerance), varyans büyüme faktörü (variance inflation factor, VIF), durum indeks (condition indices, CI) değerlerine bakılmıştır. Tolerans değerinin .20'den daha düşük olmaması, VIF değerlerinin 10'dan yüksek olması ve durum indeksi değerlerinin 30'dan yüksek olmaması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2010, s. 100). Elde edilen veriler incelendiğinde tolerans değerlerinin .20'den büyük olduğu (.63 ile .92 arasında değişmekte) ; VIF değerlerinin ise hepsinin 10'dan küçük olduğu (1.07 ile 1.58 arasında değişmekte); durum indeks değerlerinin de 30'dan küçük olduğu (1.00 ile 28.76 arasında değişmekte) olduğu görülmüştür. Bir diğer koşul olan Durbin -Watson testinden 1.5-2.5 arasında olması önerilen (Kalaycı, 2010, s. 267) değerler arasında, 1.62 olarak bulunmuştur. Bu durum ölçümde otokorelasyon olmadığını göstermektedir. Elde edilen tüm bu veriler normallik ve doğrusallık varsayımlarını karşılamaktadır. Normallik ve doğrusallık varsayımlarının incelenmesine ilişkin grafikler Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Yüklemelerin bağımsız değişkenlerle ilişkileri için normallik ve doğrusallık varsayım analizi grafikleri

Şekil 4'te verilen grafikler incelendiğinde standardize edilmiş artık değerler ile standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan saçılma diyagramının doğrusal ilişkiyi tanımladığı, noktaların bir eksen etrafında toplanma eğilimi gösterdiği söylenebilir. Standardize edilmiş yordanan değer için oluşturulan histogram ve normal dağılım eğrilerinin de normale yakın bir dağılım gösterdiği ileri sürülebilir. Yordayıcı değişkenlerin bağımlı değişkenle verdikleri kısmi ilişkileri gösteren saçılma diyagramından yüklemeler ile kadınsılığın doğrusal ve negatif; yüklemeler ve kaygı arasında doğrusal ve pozitif; yüklemeler ile kaçınma ve kaygı arasında sıfıra yakın bir ilişki görülmektedir.

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri araştırmak amacıyla toplam İYÖ puanı, YİYE alt boyutları ile BCRE alt boyutları arasındaki Pearson korelasyon katsayısı değerlerine bakılmıştır. Elde edilen değerler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklerden Alınan Toplam Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri Matrisi

	1.Kaygılı bağ.	2.Kaçınmalı bağ.	3.Kadınsılık	4.Erkeksilik	5.İYÖ
1.Kaygılı bağ.	--				
2.Kaçınmalı bağ.	.57*	--			
3.Kadınsılık	.10	.18*	--		
4.Erkeksilik	.01	.17*	.22*	--	
5. İYÖ	.27*	- .04	- .20*	- .10	--

*Ortalamalar arasındaki fark 0.001 düzeyinde anlamlıdır.

Kaygılı bağlanma ile kadınsılık ($r = .10$) ve erkeksilik ($r = .01$) puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kaygılı bağlanma ve toplam yükleme puanı (İYÖ) arasında .27 düzeyinde olumlu ve anlamlı bir ilişki vardır. Kaygılı bağlanma arttıkça olumsuz eş davranışına yapılan yükleme artmaktadır. Kaçınmalı bağlanma ile kaygılı bağlanma arasında .57 düzeyinde olumlu, kadınsılık arasında .18 düzeyinde olumlu, erkeksilik arasında .17 düzeyinde pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .001$). Kaçınmalı bağlanma ile yükleme puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kadınsılık ile yükleme puanı arasında .20 düzeyinde olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Kadınsılık puanı arttıkça olumsuz eş davranışına yapılan yükleme azalmaktadır. Erkeksilik ile yükleme puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Evli bireylerin cinsiyet rollerinin ve bağlanma stillerinin olumsuz eş davranışına karşı yüklemeleri yordama durumunun incelendiği regresyon sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet Rollerini ve YİYE Boyutları İçin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları (Yükleme Bağımlı Değişken)

	B	β	t	Sig.	İkili r	Kısmi r
Kadınsılık	-.69	-.20	-4.16*	.000	-.20	-.20
Erkeksilik	-.13	-.04	-0.97	.328	-.10	-.04
Kaygılı Bağ.	.85	.35	6.15*	.000	.27	.30
Kaçınmalı bağ.	-.38	-.11	-1.93	0.05	.04	-.09

$R=.36$ $R^2=.13$ $R^2_{adj}=.13$

* $p < .001$ [$F_{(4,392)} = 15.33$]

Tablo 4'te görüldüğü gibi kadınsılık, erkeksilik, kaygılı ve kaçınmalı bağlanma değişkenlerine göre yüklemenin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde kadınsılık ve yükleme arasında anlamlı negatif ve düşük bir ilişki ($r = -.20$), diğer değişkenlerle beraber kontrol edildiğinde de aynı düzeyde bir ilişki ($r = -.20$) olduğu görülmektedir. Erkeksilik puanları ve yüklemeler arasında ($r = -.10$) negatif ve düşük bir ilişki vardır. Diğer değişkenlerle kontrol edildiğinde bu korelasyonun $r = -.04$ olduğu görülmüştür. Kaygılı bağlanma ve yüklemeler arasında hesaplanan korelasyon $r = .27$ pozitif ve düşük ilişkiliyken, diğer değişkenlerle kontrol edildiğinde $r = .30$ olduğu gözlenmiştir. Kaçınmalı bağlanma ve yüklemeler arasında korelasyon değeri $r = .04$ ile pozitif ve düşük ilişkili bulunmuş, ancak diğer değişkenlerle kontrol edildiğinde $r = -.09$ olarak bulunmuş, negatif ve düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Kadınsılık, erkeksilik, kaygılı ve kaçınmalı bağlanma değişkenleri ile yükleme puanları arasında düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür, $R=0.36$, $R^2=0.13$, $p < .001$. Bu dört değişken birlikte evli bireylerde yüklemelerin toplam varyansının yaklaşık %13'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin yüklemeler üzerindeki görece önem sırası kaygılı bağlanma ($\beta = .35$, $p < .001$), kadınsılık ($\beta = -.20$, $p < .001$), kaçınmalı bağlanma ($\beta = -.11$, $p > .001$) dir. Erkeksiliğin yüklemeyi

yordama gücü oldukça zayıftır. ($\beta = -0.4$, $p > .001$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kadınsılık ve kaygılı bağlanma değişkeninin yüklemeler üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Kaçınmalı bağlanma ve erkeksilik ise yüklemenin anlamlı bir yordayıcısı değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre yüklemelerin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği şöyledir;

$$YÜKLEME = 197.33 + 0.84KAYGI - 0.39KAÇINMA - 0.69KADINSILIK - 0.12ERKEKSİLİK$$

Independent Samples (Bağımsız Örneklem) T -Testi Sonuçları

Araştırmanın ikinci alt problemi olan evli bireylerde eş davranışlarına dair yapılan yüklemelerin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre İYÖ Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Analizi Sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Nedensellik	Kadın	200	39.40	11.02	398	0.53	0.593
	Erkek	200	38.81	10.87			
Odak	Kadın	200	14.45	4.06	398	0.53	0.595
	Erkek	200	14.23	4.01			
İstikrar	Kadın	200	12.98	4.47	398	0.67	0.503
	Erkek	200	12.69	4.33			
Genellik	Kadın	200	11.96	4.38	398	0.17	0.864
	Erkek	200	11.89	4.35			
Sorumluluk	Kadın	200	33.35	12.76	398	1.40	0.161
	Erkek	200	31.62	11.95			
Niyet	Kadın	200	10.15	4.56	398	0.28	0.776
	Erkek	200	10.03	4.18			
Suçlama	Kadın	200	11.79	4.73	398	2.02	0.043*
	Erkek	200	10.84	4.63			
Güdü	Kadın	200	11.41	4.72	398	1.45	0.147
	Erkek	200	10.75	4.34			
Toplam İYÖ	Kadın	200	145.51	44.91	398	1.05	0.291
	Erkek	200	140.87	42.83			

*Ortalamalar arasındaki fark 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'te çiftlerden kadınların ve erkeklerin yükleme alt boyutları ve toplam yükleme puanlarından elde ettikleri puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bulgulara göre nedensellik boyutunun alt boyutları olan odak boyutunda $t(398)= 0.53$, istikrar boyutunda $t(398)= 0.67$ ve genellik boyutunda $t(398)= 0.17$ olarak hesaplanan t değerlerine göre evli bireyler arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sorumluluk boyutunun niyet alt boyutu $t(398)= 0.28$ ve güdü alt boyutunda $t(398)= 1.45$ olarak hesaplanan t değerleri 0.01 anlamlılık düzeyinde cinsiyetlere göre farklılık göstermezken, sadece suçlama alt boyutunda anlamlı bir fark gözlenmektedir, $t(398)= 2.02$, $p < .01$. Söz konusu bu farklılık Tablo 5'teki aritmetik ortalamalardan anlaşılacağı üzere kadınların suçlama düzeylerinin ($M = 11.79$) erkeklerinkinden ($M = 10.84$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Toplam yükleme puanları karşılaştırıldığında kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir, $t(398)= 1.05$, $p > .01$. Sorumluluk ve nedensellik toplam puanlarında da anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bulgulara göre araştırmaya katılan evli çiftlerden kadınların ve erkeklerin toplam yükleme puanı, nedensellik ve alt boyut puan ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kadınlar yalnızca suçlama alt boyutunda erkeklerden yüksek puan ortalamasına sahiptirler.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan evli bireylerin bağlanma stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre YİYE Boyutlarına İlişkin t-Testi Analizi Sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kaygılı Bağ.	Kadın	200	78.80	18.95	398	1.62	0.105
	Erkek	200	75.75	18.51			
Kaçınmalı bağ.	Kadın	200	75.41	14.18	398	0.95	0.339
	Erkek	200	74.08	13.58			

Tablo 6'da yer alan sonuçlara göre araştırmaya katılan evli çiftlerden kadın ve erkekler arasında hem kaygılı bağlanma stiline göre $t(398)= 1.62$, $p > .01$; hem de kaçınmalı bağlanma stiline göre $t(398)= 0.95$, $p > .01$ anlamlı bir farklılık

gözlenmemektedir. Tablo 6'daki aritmetik ortalamalar incelendiğinde kadınların kaygılı bağlanma düzeyi ($M = 78.80$), erkeklerin kaygılı bağlanma düzeyinden ($M = 75.75$) yüksek bulunmuştur. Kadınların kaçınmalı bağlanma düzeyi ($M = 75.41$) ile erkeklerin kaçınmalı bağlanma düzeyi ($M = 74.08$) olarak görülmektedir. Çalışmaya katılan evli çiftlerden kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen, özellikle eşlerden kadınların hem kaygılı hem kaçınmalı bağlanma boyutundan elde ettikleri puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından gözlemlenebilir ölçüde yüksek olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu çalışmada evli bireylerde bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin yüklemeleri yordama gücü ile evli bireylerin bağlanma stilleri ve yüklemelerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu kapsamda yanıt aranan sorular bir önceki bölümde elde edilen bulgular doğrultusunda, alanyazın ışığında yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Öncelikle evli bireylerde bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin, eş davranışına yapılan yüklemeleri yordama gücü, ikinci olarak evli bireylerde yüklemelerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı, üçüncü olarak evli bireylerde bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Rollerinin Yüklemeleri Ne Derece Yordadığına Dair Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin birlikte yüklemeyi yordadığına dair model anlamlı bulunmamıştır. Kadınsı cinsiyet rolü, erkeksi cinsiyet rolü, kaçınmalı bağlanma ve kaygılı bağlanmanın, evlilikte eşin davranışına yapılan yüklemeleri düşük düzeyde yordadığı bulunmuştur. Ancak kaygılı bağlanma ve kadınsılık değişkenlerinin yüklemeler üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Yüklemeleri anlamlı olarak en yüksek yordayan değişken kaygılı bağlanma stili olarak bulunmuştur. Kaygılı ve kaçınmalı bağlanma temelde güvensiz bağlanma stillerinin birer biçimidir. Kaygılı bağlanma olumsuz benlik modelini (yüksek kaygı) ve olumlu başkaları modelinin yansıttığı bağlanma stildir. Kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin yansıttıkları özellikler dikkate alındığında bu bulgu beklendik bir bulgudur. Kaygılı bağlanan kişiler reddedilme, dışlanma gibi korkuları yoğun bir şekilde yaşamaktadır ve bu nedenle hep yakınlık ihtiyacı hissederler (Sümer ve Güngör, 1999a). Saplantılı bir şekilde eşi tarafından sevilip sevilmediğiyle ilgilendiği, ilişkiye odaklı bir tavırla yaklaştıkları için kişiler arası ilişkilerinde olumsuzluklar yaşayabilmektedirler (Harma, 2010, s. 310). Bu nedenle kaygılı bağlanma düzeyinin artması olumsuz duygulara sebep olabileceğinden eşin yaptığı davranışlara olumsuz anlamlar yüklenmesine neden olabilir.

Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen bulgular olduğu görülmektedir. Collins (1996), çiftlerle yaptığı çalışmada saplantılı bağlanan bireylerin güvenli bağlananlara göre daha fazla olumsuz yükleme yaptığını bulmuştur. Aynı zamanda saplantılı (kaygılı) bağlananların duygusal stres ve çatışmaya yol açabilecek davranışlar bildirdiklerini belirtmiştir. Sümer ve Cozarelli'nin (2004) çalışmasına göre de güvenli bağlanan çiftler güvensiz bağlananlara göre partnerlerinin davranışlarına daha az olumsuz yükleme yapmışlardır. Bu bulgular araştırmayla tutarlılık göstermektedir. Ancak Tutarel- Kışlak ve Çavuşoğlu'nun (2006) çalışmasında, dörtlü bağlanma modeliyle yüklemeler arasında bir ilişki görmemesi ve Okşak'ın (2004) evli olan grupta yükleme ve bağlanma stilleri arasında ilişki bulmazken evli olmayan grupta benlik modeli ile yüklemeler arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu bulması ölçme açısından İlişki Ölçekleri Anketi'nin yetersiz olduğu şeklinde değerlendirilmesine neden olmuştur.

Kadınsılık ve yüklemeler arasındaki ilişkide kadınsılığın yüklemenin anlamlı bir yordayıcısı olduğu, ikili korelasyonlarının negatif ve zayıf ilişkili olduğu görülmektedir. Büyüköztürk (2007, s. 32) tarafından araştırmanın örnekleminin geniş olması durumunda düşük ilişkinin gerçekte anlamlı bir farklılık yaratmakta olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada araştırma grubunun büyüklüğü dikkate alındığında zayıf ama anlamlı negatif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Kadınsılık puanının arttıkça eşe yapılan olumsuz yüklemelerin azalmakta olduğu bulgusu alanyazında kadınsılığın sevecenlik, ifade edici olma gibi evlilik kalitesini etkileyen bir özellik olmasını desteklemektedir (Steiner-Pappalardo ve Grung, 2002; Curun, 2006). Yine BCRE' de kadınsılıkla ilişkili görülen maddelerden “anlayışlı, yumuşak, nazik” gibi ifadeler olumsuz eş davranışına yapılan yüklemelere kadınsılığın etkisinin az olacağı varsayımını kuvvetlendirmektedir. Benzer bir şekilde Buğa'nın (2009), kadınsılığın ilişkiye yapılan yatırımı artırdığını, Curun'un (2001), kadınsılığın evlilik doyumunu anlamlı olarak yordadığını ve Bal'ın (2007), kadınsı cinsiyet rolünün evlilik uyumunu artırdığını bulmuş olmaları, evlilikte yüklemeler açısından da kadınsılığın olumlu bir özellik olduğunu göstermektedir.

Ancak burada dikkati çeken nokta şudur; kadınsılık olumsuz yüklemeleri negatif yönde etkilemesine rağmen Tablo 5'te görüleceği gibi kadınların yükleme puanı ortalamaları toplam yükleme, nedensellik, sorumluluk, suçlama ve güdü alt

boyutlarında erkeklerinkinden daha yüksektir. Bu durum doğuştan getirilen cinsiyetle toplumsal cinsiyet arasındaki farklılığı da bir kez daha göstermektedir. Sosyalleşme içinde öğrenilen cinsiyet rolleri aslında biyolojik cinsiyetten ayrılmaktadır (Sankır, 2010). Bunun bir sonucu olarak da toplumun kadından beklediği roller, biyolojik cinsiyeti olan “kadın” arasında yükleme durumu ve boyutları açısından fark yaratmaktadır. Yüklemelerin cinsiyetlere göre farklılaşmasına ilişkin tartışma ve yorumlara ilgili bölümde yer verilmiştir.

Kaçınmalı bağlanma ve erkeksilik değişkenlerinden anlamlı bir farklılık çıkmaması şöyle açıklanabilir: Daha önce de belirtildiği gibi kaçınmalı bağlanma stiline de kaygılı bağlanma gibi güvensiz bağlanma tipidir. Ancak ilişkide kullandıkları stratejinin farklı olması nedeniyle aynı davranış örüntülerini göstermezler. Hem kendilerini hem de başkalarını olumsuz olarak değerlendirdikleri için yakınlık ihtiyacı hissetseler bile duygularını ifade etmek istemez ve kaçınırlar (Sümer ve Güngör, 1999a). Cozarelli'nin (2004) kaçınmalı bağlananların olumsuz yüklemeler yaptığı halde duygusal stres bildirmediği bulgusu bu durumu desteklemektedir. Benzer bir şekilde erkeksiliğin yükleme ile düşük ilişkili bulunması alanyazınla tutarlı bir sonuçtur çünkü erkeksilik duyguların ifade edilmemesi ile açıklanan bir özelliktir (Dökmen, 1999; Curun, 2006). Bu nedenle katılımcıların yüklemeleri ifade etmenin olumsuz olduğu eğilimiyle cevap verdikleri düşünülebilir.

Yüklemelerin Evli Bireylerde Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yüklemeler ele alındığında araştırmada yükleme alt boyutlarından yalnızca “suçlama” boyutunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Diğer alt boyutlar ve toplam yükleme puanlarının hemen hemen aynı olması yurtiçi ve yurtdışındaki araştırmalarla ve eşlerin benzer yönlerinin olumlu evlilik atmosferi oluşturduğu (Fincham ve Bradbury, 1990) ve eşlerin birbirlerine benzer yüklemeler yaptıkları görüşleri (Bradbury ve diğ., 1996) ile paralellik gösterirken yalnız suçlama boyutunda kadınların erkeklerden anlamlı şekilde fazla yükleme puanı alması alanyazınla tutarlılık göstermemektedir. Ülkemizde Berk'in (2009) çalışmasında cinsiyet açısından karşılaştırıldığında güdü boyutuna kadınların anlamlı olarak daha sık yükleme yaptığı görülmüştür. Taysi (2007) ve Curun'un (2006) çalışmasında ise güdü alt boyutu aynen bu çalışmada olduğu gibi cinsiyetlere göre kadınlarda gözlemsel olarak

artış göstermişse de anlamlı bir değişim yaratmamıştır. Bu durum araştırma gruplarından kaynaklanabileceği gibi ve farklı değişkenlerin de söz konusu olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışmada farklı olarak uzak bağlamın elemanlarından, değişmeyen bir özellik olarak bilinen bağlanma biçimlerinin etkilerine de yer verilmiştir.

Suçlama bakımından kadınların erkeklerden anlamlı olarak yüksek puan ortalamasına sahip olmasında evliliğin çok çeşitli yönleri ele alınabilir. Suçlama, sorumluluk boyutunun alt boyutudur ve durumun ortaya çıkmasında sorumluluğa ilişkin değerlendirmeleri içermektedir (Bradbury ve Fincham, 1990). Aynı zamanda suçlamanın sorumluluk yüklemelerine neden olduğu ve aralarında bir sıra olduğu bilinmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990). Araştırmada görüldüğü gibi eşlerine suçlama yüklemeleri yapan kadınların sorumluluk yüklemeleri puanı da erkeklere göre yüksektir. Sorumluluk yüklemelerinin bağlanmanın kaygı boyutuyla ilişkisi (Whisman ve Allan, 1996), kaygılı bağlanmanın ilişkide olumsuz yüklemeleri artırdığı (Collins, 1996; Sümer ve Cozzarelli, 2004) ve bağlanma stillerinin ilişkinin kalitesini belirlemedeki rolü (Öztekin, 2010, s. 322) düşünüldüğünde ilişkide kaygılı olan tarafın daha fazla suçlayıcı olması düşünülebilir. Bilindiği gibi kaygılı bağlanma olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeliyle açıklanmaktadır. Araştırmada kadınlar erkeklere göre daha fazla kaygılı bağlanma eğilimi göstermişlerdir. Onay almaya ihtiyaç duyan ve beklentilerinin istedikleri ölçüde karşılanmasını isteyen kaygılı bağlanma örüntüsünün, kadınlardaki şikayet ve suçlamayı artırmasından söz edilebilir.

Bir diğer nokta sorumluluk yüklemelerinin, görece nedensellik yüklemelerinden kadınlarda ortalama puan olarak yüksek olduğudur. Bu bulgu alanyazınla tutarlılık göstermektedir (Berk, 2009; Curun, 2006; Bradbury ve Fincham, 1990). Kadınların olumsuz yükleme yapma eğiliminin fazla olması (Bradbury ve Fincham, 1990) ve yapılan sorumluluk yüklemelerinin kadınlarda bağışlamayı azaltmasının (Taysi, 2007) durumlar karşısında eşe yapılan suçlama yüklemelerini de artıracığından söz edilebilir.

Sonuç itibarıyla olumsuz davranışlar için genel olarak araştırmaya katılan evli çiftlerden kadınlar ve erkekler arasında suçlama alt boyutu dışında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu sonuç ilgili alanyazınla örtüşen bir sonuçtur.

Bağlanma Stillerinin Evli Bireylerde Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada evli çiftlerden kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuç Okşak (2004), Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, (2006) ve Shi'nin (2003) çalışmalarını desteklemektedir.

Bağlanma kuramına göre bağlanma stillerinin farklılaşmasındaki temel faktör erken dönemde bakıcıyla kurulan güvenlik ve yakınlık ihtiyacının karşılanıp karşılanmadığıyla ilgilidir (Harma, 2010, s. 308). İlişkiye özgü bu durum bakıcı(anne)-çocuk temelinde gerçekleştiğinden cinsiyetlere özgü bir farklılaşmanın olmaması bağlanma kuramının bu varsayımını kuvvetlendirmektedir.

Ortalamalar dikkate alındığında kadınların erkeklere göre kaygılı bağlanma stillerinde daha yüksek puan almış olmaları Işınsu'nun (2003; akt.Tutarel-Kışlak, Çavuşoğlu, 2006) kadınların kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleriyle bağlandığı bulgusuyla kısmen tutarlıdır. Bu araştırmada hem kadınların hem erkeklerin kaygı ortalamalarının kaçınmadan yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yurtdışında evlilerle yapılan bir çalışmada kadınlar erkeklere göre daha fazla kaygı belirtirken, erkekler kadınlara göre daha fazla kaçınma belirtmişlerdir (akt. Harma, 2010, s. 316). Söz konusu farklılığın kültürel öğelerden kaynaklandığı, Türk toplumu gibi toplulukçu kültürlerde bağlanmada kaygının, kaçınmaya göre daha sık rastlanmakta olduğu görüşüyle (Harma, 2010, s. 316) örtüşmektedir. Ancak araştırmanın bu bulgularının diğerlerinde olduğu gibi sadece gözlenebilir bir farklılık olduğu, cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulardan anlaşılmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada evli bireylerde olumsuz durumlar karşısında eşe yapılan yüklemelerin, bağlanma stilleri ve cinsiyet rolleri tarafından yordanma derecesi ve yüklemeler ile bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak yüklemeleri yalnız “kaygılı bağlanma” ve “kadınsılığın” anlamlı düzeyde yordadığı, kaygılı bağlanmanın yüklemeleri pozitif yönde, kadınsılığın negatif yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca bağlanma stilleri açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir değişme olmadığı, yükleme alt boyutlarından ise yalnızca “suçlama” alt boyutunda kadınlar lehine istatistiksel bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Bulunan sonuçlar alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

İncelenen değişkenlerle ilgili yurt dışında yapılan çalışmalara daha sık rastlanmakta ve zengin bir alanyazın olduğu görülmektedir. Yurt içinde yapılan çalışmalarda ise bazı sınırlıklar söz konusudur (araştırma gruplarının demografik dağılımı vb.). Evlilikle, özellikle çiftlerle ilgili yapılacak çalışmaların yurt içinde yaygınlaşması, alana getireceği katkıların yanı sıra toplumun sosyal araştırmalara karşı olumlu tutum kazanmasını da sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmacılara ve uygulayıcılara bazı öneriler sunulmuştur;

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmanın çalışma grubu random seçme yöntemiyle belirlenmemiştir ve Malatya il merkezinde yaşayan 200 çiftle sınırlıdır. Bu araştırmanın bir sınırlılığıdır. Bu sınırlılık nedeniyle çalışmaların bulguları birinden diğerine farklı sonuçlar doğurmasına neden olmaktadır. Gelecekte yapılacak meta-analiz ve nitel çalışmalarla araştırma sürdürülebilir.
2. Evli çiftlerin ilişkilerinin araştırılması yapılacak boylamsal çalışmalarla sürdürülebilir.
3. Yüklemeler bilişsel bir yapı olduğundan yapılacak deneysel çalışmalarla olumsuz yüklemelerdeki bilişsel şemaların değiştirilmesinin etkileri incelenebilir.

4. Bu değişkenler evlilikle ilişkisi düşünölen farklı değişkenlerle (empati, stres...) incelenerek çalışmalar derinleştirilebilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada özellikle “suçlama” yüklemesine kadınlar tarafından sıkça başvurulması sonucu önemlidir. Evlilik ve Aile Danışmanlığı hizmetlerinde uygulayıcıların bu noktaya dikkat ederek olumsuz yüklemelerin değiştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Araştırmada güvensiz bağlanma biçimi olan kaygılı bağlanmanın yüklemelerle olan ilişkisi göz önüne alındığında evlilik öncesi ve ya evlilik sırasında verilecek bireysel ve grupla psikolojik danışmanlık ile aile danışmanlığı hizmeti uygulamalarında, önleme ve iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapılması sağlanabilir.
3. Araştırmanın bulguları ışığında anne-çocuk bağlanmasının bireylerin evlilik ilişkisindeki olumsuz duygularının şiddetine olan etkileri düşünüldüğünde yapılacak önleyici hizmetlerden konferans ve seminerler, evlilik kalitesinin belirleyicileri konusunda daha fazla kişinin bilgi sahibi olmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. S., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Baştuğ, G. ve Kuru, E. (2009). Bayan sporcuların bedenlerini algılama düzeyleri ve cinsiyet rolleri üzerine bir araştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 533-555.
- Batıgün-Durak, A. ve Büyükşahin, A. (2008) Aleksitimi: Psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. *Klinik Psikiyatri*, 11, 105-114.
- Be, D., Whisman, M.A. ve Uebelacker, L.A. (2013). Prospective associations between marital adjustment and life satisfaction. *Personal Relationships*, 20, 728–739.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155-162.
- Berk, M. (2009), *Evli öğretmenlerin yüklenme tarzları ve evlilik doyum algularının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Berktaş, F. (1996). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis Yayınevi

- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 3. Separation anxiety and anger*. New York, Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*, New York, Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol 1. Attachment*. (2nd ed.). New York: Basic Books. Original work published 1969.
- Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1988). Individual difference variables in close relationships: a contextual model in marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713-721.
- Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D., Beach, S.R.H. ve Nelson, G.M. (1996). Attributions and behaviour in functional and dysfunctional marriages. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(3), 569-576.
- Breherton, I. ve Munholland, K. A. (1999). Internal working models in attachment relationships: A construct revisited. In J. Cassidy and P.R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment*. New York: Guilford Press.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson and W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: Guilford Press.
- Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chang, L. ve McBride- Chang, C. (1997). Self-and peer- ratings of female and male roles and attributes. *The Journal of Social Psychology*. 137(4), 527-529.

- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Cozzarelli, C., Sümer, N. ve Major, B. (1998). Mental models of attachment and coping with abortion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 453-467.
- Crisp, R. J. ve Turner, R. N. (2010). *Essential social psychology*. London: Sage Publications.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişki ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stilleri, evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisan tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi. İstanbul.
- Çelenoğlu, A. (2011). *Evli bireylerin bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, H.A. ve Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişki ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (3), 181-191.
- Dilmaç, B., Hamarta, E. ve Arslan, C. (2009). Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 9 (1): 127-159.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden bugüne Türk ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 369.

- Dökmen, Z. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7: 27- 40.
- Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. (2.Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar: Bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Uzmanlık tezi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ankara.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-24.
- Fincham, F. D. (2001). Attributions and close relationships: From balkanization to integration. In G.J. Fletcher ve M. Clark (Eds.), *Blackwell handbook of social psychology* (pp. 3-31). Oxford: Blackwells.
- Fincham, F. D. ve O'Leary, K. D. (1983). Casual inferences for spouse behavior in maritally distressed and nondistressed couples. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 1, 42-57.
- Fincham, F.D. ve Beach, S. R. H. (1988). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 5. Real versus hypothetical events. *Cognitive Therapy and Research*, 5, 505-514.
- Fincham, F.D. ve Bradbury, T.N. (1992). Assesing attributions in marriage: the relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(3), 457-468.
- Fincham, F. D., Bradbury, T. N., Karney, B. R., Arias, I. ve Byrne, C. A. (1997). Marital violence, marital distress and attributions. *Journal of Family Psychology*, 11(3), 367-372.
- Girginer, H. U. (1994). *Türk toplumunda cinsiyet rolleri algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Graham, J. M. ve Coloney, C. W. (2006). The role of marital attributions in the relationship between life stressors and marital quality. *Personal Relationships, 13*, 231–241.
- Gürel A. (1994). *Durum tipine bağlı olarak negatif ve pozitif olaylar ile hipotetik ve gerçek olaylarda görülen yükleme farklılıkları ve yükleme stili*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, H. (2011). *Suç işlemiş ergenlerle suça karışmamış ergenlerin düşmanca niyet yükleme yanlılıkları ve bazı ailesel özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, E. (2014). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve medyanın rolü. *Global Media Journal: 4* (8): 185-199.
- Harma, M. (2012). Bağlanma, evlilik doyumu, çatışma. Solmuş, T. (Editör). (s. 307-318). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Hazan C. ve Shaver P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality an Social Psychology, 52*, 511-524.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry, 5* (1), 1-22.
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Henee, L. D., Buysse, A. ve Oost, V. P. (2005). Indirect pathways between depressive symptoms and marital distress: The role of conflict communication, attributions and attachment style. *Family Process, 43*: 413-440.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2006). *Sosyal psikoloji* (çev. Yıldız, İ. ve Gelmez, A.). Ütopya yayınları No: 150. (Eserin orijinali 2005'te yayımlandı).

- Holtzworth-Munroe, A. ve Hutchinson, G. (1993). Attributing negative intent to wife behavior: The attributions of maritally violent versus nonviolent men. *Journal of Abnormal Behavior*, 102, 206-211.
- Huston, T.L. ve Geiss, G. (1993). In what ways do gender related attributes and beliefs effect marriage? *Journal of Social Issues* 49(3), 87-106.
- Işınsu, M. (2003). *İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- İlhan, T. (2012). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin yalnızlığı yordama güçleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(4), 2377-2396.
- Jones, E.E. ve Davis, K.E. (1965). From acts to dispositions: The attribution process in person perception. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (pp.219-266). New York: Academic Press.
- Kağıtçıbaşı Ç. (1981). *Çocuğun değeri: Türkiye’de değerler ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *İnsan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kalaycı, Ş. (2013). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asıl Yayın Dağıtım.
- Kara, N. (2013). *Çiftlerde yükleme biçimleri, çatışma çözme stilleri ve eşin duygu dışavurum tarzları ile çift uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü..
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kelley, H. H. (1973). The process of casual attribution. *American Psychologist*, 28, 107-128.
- Kodan, S. (2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Kuyumcu, B. (2005). *Evli çiftlerin evlilik doyumu ile Gestalt temas biçimleri, bağlanma stilleri ve başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin*

- incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Lussier, Y., Sabourin, S. ve Turgeon, C. (1997). Coping strategies as moderators of the relationships between attachment and marital adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(16). 777-791.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. In I. Bretherton & E. Waters (Eds.), *Growing points in attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1-2) pp. 66-106.
- Mamatoğlu-Kalyon, N. (1996). *Mesleki başarı ile ilgili yüklem odakları ve bu odaklara yapılan yüklemeler ile duygular arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- McIntyre, M.H. ve Edwards, C.P. (2009). The early development of gender differences. *Annual Review of Anthropology*, 38, 83-97. <http://digitalcommons.unl.edu/psychfacpub/402> adresinden alınmıştır.
- Mikulincer, M., Florian, V. ve Weller, A. (1993). Attachment styles, coping strategies and posttraumatic psychological distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64 (5), 817-826.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12, 149-168.
- Okşak, E. (2004). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisindeki olumsuz yüklemelere etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Oktan, V. (1999). *Öğretmen adaylarında ve öğretmenlerde kendini gerçekleştirme düzeyleri ile yüklem biçimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- Onur, B. (2008). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Orebin, M., Morgolin, G. ve John, R. (1995). Relation among marital conflict, child coping and child adjustment. *Journal of Clinical Child Psychology*, 24, 346-361.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48: 1-18.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, Z. ve Cihangir-Çankaya, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-70.
- Özer, A. ve Cihan-Güngör H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını.
- Özkan, B. ve Gündoğdu, A. E. (2011). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkçede atasözleri ve deyimler. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 1133-1147.
- Öztekin, Ö. E. (2012). Eş seçiminde ve evlilik uyumunda bağlanmanın rolü. Solmuş, T. (Editör). (s. 319-325). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Pamuk, Ş. (2012). Anne ve baba ayrılığı yaşamış çocuklarda bağlanma. Solmuş, T. (Editör). (s. 197-209). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Paterson, R.J. ve Moran, G. (1988). Attachment theory, personality, development, and psychotherapy. *Clinical Psychology Review*. 8, 611-636.
- Pearce, Z. J. ve Halford, W. K. (2008). Do attributions mediate the association between attachment and negative couple communication? *Personal Relationships*, 15, 155-17.
- Quintana, S. M. ve Lapsley, D. K. (1987). Approach to the continuity of adaptation adolescent attachment and ego identity: A structural equations. *Journal of Adolescent Research* 2, 393-409.

- Sankır, H. (2010). Toplumsal cinsiyet rollerinin anlamlandırılış biçiminin “Kadın sanatçı kimliği”nin oluşum sürecine etkisi. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/index.htm> adresinden alınmıştır.
- Sayers, S.L. ve Baucom, D.H. (1991). Role of femininity and masculinity in distressed couples’ communication. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 641-647.
- Schwarzwald, J., Koslowsky, M. ve İzhak-Nir, E.F. (2008). Gender roles ideology as a moderator of the relationships between social power tactics and marital satisfaction. *Sex Roles*, 59: 657-669
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve Lisrel ile pratik bilgi analizi: Analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shaver, P. ve Hazan, C. (1987). Being lonely, falling in love: Perspectives from attachment theory. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2, 105–124.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31:143-57.
- Sığırcı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Solmuş, T. (2003). Romantik bağlanma (II) İlişkisel değişkenler ve ilişki süreci: *Türk Psikoloji Bülteni*, 9 (28-29), 99-208.
- Solmuş, T. (2012). Bebeklikten yetişkinliğe; bağlanma ve romantik bağlanma. Solmuş, T. (Editör). (s. 17-23). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Steiner-Pappalardo, N. L. ve Gurung, R.A.R. (2002). The femininity effect: Relationship quality, sex, gender, attachment and significant-other concepts. *Personal Relationships*, 9, 313–325.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1–22.
- Sümer, N. ve Cozzareli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and selfattributions and relationship quality. *Personal Relationships*, 1, 355-371.

- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999a). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71–106.
- Şener, T. (2011). Tüketicilerin reklamlarda kullanılan cinsiyet rollerini algılamalarının demografik özelliklerine göre değerlendirilmesi: Nevşehir Üniversitesi örneği. *Karadeniz*. 4(13), 156-171.
- Şirvanlı- Özen, D. (2004). Effects of marital conflict on adolescent children: A study in Turkey, *Journal of Divorce and Remarriage*, 41 (1-2), 137-157.
- T.C. Anayasa (1982). Resmi Gazete (9.11.1982). Sayı: 17863.
- Taycan, S. E. ve Çepik-Kuruoğlu, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Thompson, S. C. ve Kelley, H. H. (1981). Jugments of responsibility for activies in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 469-477.
- Thompson, R. A. (1998). Early sociopersonality development. In W. Damon (Series Ed.) and N. Einsberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emonational and personality development (5th ed.)*. New York: Wiley.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (40), 55-67.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999b). İlişkilerde yükleme ölçeğinin (İYÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(3), 193-199.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum*, 2(5), 35-42.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum*, 3(9), 61-68.

- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun cinsel eğitimi. Anne ben nasıl doğdum?* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Üretmen, S. (2008). *Cinsiyet, yalan söyleme ve çıkar elde etmenin yalana ilişkin yüklemelere etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Vefikuluçay-Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(6), 775-792.
- Weiner, B. (1979). A teory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Educational Psychological Bulletin*, 97, 74-84.
- Weiner, B., Frieze, I., Kukla, A., Reed, L., Rest, S. ve Rosenbaum, R. M. (1972). Perceiving the causes of success and failure. E.E. Jones, D. E. Kanouse, H. H. Kelley, R. E. Nisbett, S. Valling & B. Weiner (Ed.), *Attribution: Perceiving the causes of behavior* (s. 95-120). Morristown, NJ: General Learning Press.
- Whisman, M.A. ve Allan, L. E. (1996). Attachment and social cognition theories of romantic relationships: Convergent or complementary perspectives? *Journal of Social and Personal Relationships*, 13, 263-278.
- Whiteside, M. F. ve Becker, B. J. (2000). Parental factors and the young children's postdivorce adjusment: A meta-analysis with implications for parenting adjusment. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 5-26.
- Williams, K. (2003). Has the future of marriage arrived? A contemporary examination of gender, marriage and psychological well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44, 470-487.
- Yağcı, M. İ. ve İlarıslan, N. (2010). Reklamların ve cinsiyet kimliği rolünün tüketicilerin satın alma davranışları üzerindeki etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (1), 138-155.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, Ö. (2013). *Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü Yüksek Lisans programı kapsamında yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmada evlilik yaşantısının özelliklerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Elde edilen bilgiler bilimsel araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak ve verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. **Ankette isminizi belirtmenize gerek yoktur.** Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bizim için önemli olan sizin bireysel olarak ne düşündüğünüz ve ne yaşadığınızdır. Bu nedenle lütfen tüm sorulara tek başınıza cevap veriniz ve cevaplama sırasında soruları bir başkasıyla (ör: eşiniz, arkadaşınız) tartışmayınız.

Ölçeklerde yer alan her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz ifadeyi çarpı (X) ile işaretleyiniz. İçtenlikle vereceğiniz yanıtlarınızın araştırmamıza katkısı büyük olacaktır.

Bunun için size teşekkür ederiz.

Miray ÖZER

Psikolojik Danışman

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz	(1) Kadın (2) Erkek
Yaşınız	(1) 18–25 (2) 26–35 (3) 36–45 (4) 46–55 (5) 56 ve üzeri
Eğitim Düzeyiniz	(1) İlkokul (2)Ortaokul (3) Lise (4)Yüksekokul (5)Üniversite (6)Y. Lisans/Doktora
Mesleğiniz	(1) Çalışmıyorum (2) Çalışıyorsanız mesleğinizi yazınız: .....
Kaç yıldır evlisiniz?	(1) 0–5 (2) 6–15 (3) 16–25 (4) 26–35 (5) 36 ve üzeri
Eşiniz ile Yakınlık Düzeyiniz	(1) Akraba (2) Uzaktan Akraba (3) Akraba Değil
Eşiniz ile Evlenme Biçimi	(1) Severek/Flört Ederek (2) Görücü Usulü/İsteyerek (3) Görücü Usulü/İstemeyerek
Gelir Düzeyi	Düşük ( ) Orta altı ( ) Orta ( ) Orta üstü ( ) Yüksek ( )

Ek-2: İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ)

Bu anket, eşinizin yapması muhtemel olan bazı davranışları içermektedir. Lütfen, önce eşinizin belirtilen her davranışı yapıyor olduğunu farz ediniz ve sonra bu davranış tanımlamasını izleyen ifadeleri okuyunuz. Lütfen, her bir ifadenin size uygunluk derecesini ifadenin altında yer alan ölçek üzerindeki rakamı işaretleyerek (X) belirtiniz ve lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ BİR ŞEYİ ELEŞTİRİYOR:

1- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı (örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

2- Eşimin beni eleştirme nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

3- Eşimin beni eleştirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

4- Eşim beni istemeden değil kasıtlı olarak eleştirdi.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

5- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

6- Eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
--------------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	-------------------------

EŞİNİZ SİZİNLE DAHA AZ ZAMAN GEÇİRMEYE BAŞLIYOR:

7- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

8- Eşim benimle daha az zaman geçirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

9- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı (örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

10- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

11- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

12- Eşim benimle istemeden değil, kasıtlı olarak daha az zaman geçirdi.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ ŞEYE DİKKAT ETMİYOR:

13- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

14- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

15- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı (örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

16- Eşim istemeden değil, kasıtlı olarak söylediğim şeye dikkat etmedi.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

17- Eşim söylediğim şeye dikkat etmediği için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

18- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

EŞİNİZ SOĞUK VE UZAK DAVRANIYOR:

19- Eşim bana istemeden değil, kasıtlı olarak soğuk ve uzak davrandı.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

20- Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni evliliğimizin diğer yönleri için de geçerlidir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

21- Eşim bana soğuk ve uzak davrandığı için suçlanmayı hak etmiştir.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

22- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

23- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı (örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

24- Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni muhtemelen değişmez.

(1) Tamamen yanlış	(2) Yanlış	(3) Kısmen yanlış	(4) Kısmen doğru	(5) Doğru	(6) Tamamen doğru
-----------------------	---------------	----------------------	---------------------	--------------	----------------------

Ek-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi (eşiniz) kastedilmektedir. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakamı yuvarlak içine alarak gösteriniz.

	1-----	2-----	3-----	4-----	5-----	6-----	7-----
	Hiç		Kararsızım/ fikrim yok			Tamamen	
	katılmıyorum					katılıyorum	
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
4. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseydiğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye oldukça endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Genellikle, romantik ilişkide olduğum kişilerle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
13. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığımda gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Yalnız olmaktan endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7

	1-----2-----3-----4-----5-----6-----7							
	Hiç	Kararsızım/ fikrim yok					Tamamen	
	katılmıyorum						katılıyorum	
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7	
18. Birlikte olduğum kişinin beni sevdiğine inanmam için bu konuda bana sürekli güven vermesine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5	6	7	
19. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7	
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7	
22. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7	
23. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7	
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.	1	2	3	4	5	6	7	
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7	
26. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7	
27. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7	
28. Romantik bir ilişkim olmadığı zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
29. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7	
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakımda olmadığında kendimi hayal kırıklığına uğramış hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
31. Romantik ilişkide olduğum kişiden destek, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.	1	2	3	4	5	6	7	
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişi yanımda olmazsa kendimi hayal kırıklığına uğramış hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
33. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7	
34. Romantik ilişkide olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi değersiz hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7	
35. Rahatlamaya, desteğe, güvene ihtiyaç duyduğumda ve bunun gibi pek çok durumda birlikte olduğum kişiye başvururum.	1	2	3	4	5	6	7	
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde buna içerlerim.	1	2	3	4	5	6	7	

Ek-4: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

Aşağıdaki özelliklerin her birinin sizi tanımlama bakımından ne kadar uygun olduğunu düşününüz. Her özelliğin karşısına, size uygunluğunu

- 1- Hiç uygun değil
- 2- Genellikle uygun değil
- 3- Bazen uygun değil
- 4- Kararsızım
- 5- Bazen uygun
- 6- Genellikle uygun
- 7- Her zaman uygun

anlamına gelmek üzere karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerine X işareti ile gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç
uygun değil

Kararsızım/
fikrim yok

Her zaman
uygun

	1	2	3	4	5	6	7
1. ağır başlı, ciddi	1	2	3	4	5	6	7
2. ailesine karşı sorumlu	1	2	3	4	5	6	7
3. anlayışlı	1	2	3	4	5	6	7
4. baskın, tesirli	1	2	3	4	5	6	7
5. başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı	1	2	3	4	5	6	7
6. boyun eğen	1	2	3	4	5	6	7
7. cana yakın	1	2	3	4	5	6	7
8. cömert	1	2	3	4	5	6	7
9. çocukları seven	1	2	3	4	5	6	7
10. duygularını açığa vurmeyen	1	2	3	4	5	6	7
11. duygusal	1	2	3	4	5	6	7
12. erkeksi	1	2	3	4	5	6	7
13. etkileyici, güçlü	1	2	3	4	5	6	7
14. fedakar	1	2	3	4	5	6	7
15. girişken	1	2	3	4	5	6	7
16. gönül alan	1	2	3	4	5	6	7
17. gözü pek	1	2	3	4	5	6	7
18. haksızlığa karşı tavır alan	1	2	3	4	5	6	7
19. hassas	1	2	3	4	5	6	7
20. hırslı	1	2	3	4	5	6	7
21. idealist	1	2	3	4	5	6	7
22. incinmiş duyguları tamir etmeye istekli	1	2	3	4	5	6	7
23. kaba dil kullanmayan	1	2	3	4	5	6	7
24. kadınsı	1	2	3	4	5	6	7
25. kendi ihtiyaçlarını savunan	1	2	3	4	5	6	7
26. kendine güvenen	1	2	3	4	5	6	7
27. kuralcı, katı	1	2	3	4	5	6	7
28. lider gibi davranan	1	2	3	4	5	6	7
29. mantıklı	1	2	3	4	5	6	7
30. merhametli	1	2	3	4	5	6	7
31. namuslu	1	2	3	4	5	6	7
32. otoriter	1	2	3	4	5	6	7
33. riski göze almaktan çekinmeyen	1	2	3	4	5	6	7
34. sadık	1	2	3	4	5	6	7
35. saldırgan	1	2	3	4	5	6	7
36. sevecen	1	2	3	4	5	6	7
37. sıkılgan	1	2	3	4	5	6	7
38. sözünde duran	1	2	3	4	5	6	7
39. tatlı dilli	1	2	3	4	5	6	7
40. yumuşak, nazik	1	2	3	4	5	6	7

Ek-5: İzin Belgesi**T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Yazı İşleri Müdürlüğü**

Sayı :B054VLK0440300-492/10424
Konu:Miray ÖZER'in Dilekçesi.

E.İ. /03/2013

Sayın, Miray ÖZER
Başharık Mah.24.Sokak
Sancak Apt. B Blok No:2
MALATYA

İlgi : 03.02.2013 tarihli dilekçeniz.

İlgi Dilekçenize istinaden "Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Yüklemelerinin, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre İncelenmesi ile Bağlanma Stilleri ve Yüklemeler Arasındaki İlişkiler" konulu anket çalışması yapma talebiniz uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Şükrü ÖZCAN
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

ÖZGEÇMİŞ

Adı- Soyadı	Miray ÖZER TOĞUŞLU
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: TC Doğum tarihi ve Yeri: 1984/Malatya
İletişim Bilgileri	Tel: 05064496980 E-posta: mirayozzer84@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: Malatya Lisesi Lisans : İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı
İŞ DENEYİMİ	2007-2008: Milli Eğitim Bakanlığı Ordu Milli Eğitim Müdürlüğü Gököy/Atatürk İÖÖ. Rehber Öğretmen 2008-2010: Milli Eğitim Bakanlığı Muş Milli Eğitim Müdürlüğü Rehberlik Araştırma Merkezi Rehber Öğretmen 2010-2013: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Ülkü İÖÖ. Rehber Öğretmen 2013-halen Milli Eğitim Bakanlığı Konya Milli Eğitim Müdürlüğü Meram Atatürk Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi Rehber Öğretmen

---